VEIKKO KORHONEN

EROTIK

EROTIK

ROMAN

AV

VEIKKO KORHONEN

TILL SVENSKA AV

ERIK BJÖRKBRO

ZETTERLUNDS FÖRLAG
STOCKHOLM

ZETTERLUNDS BOKTR.
STOCKHOLM 1920

FÖRSTA KAPITLET

Junisöndagens morgon grydde vacker och klar. Daggen på marken dunstade i solskenet och en mild, sydlig vind prasslade i trädens löv. Tuomas från Heinämäki gick, försänkt i tankar, tillsammans med sin fästmö Anna utmed kyrkogårdsmuren.

— I dag lyses det således första gången för oss, sade Anna skrattande.

— Ja.

Tuomas avgav sitt svar med sänkt blick och rösten lät smått betänksam.

— Vad är det med dig? sporde Anna förvånad. — Du ser så nedslagen ut.

— Jag förstår verkligen inte själv, vad som fattas mig, jag är så underligt beklämd, men kan inte be-

gripa varför. — Men Anna, du är ju min i alla fall, helt och hållet?

Tuomas vände blicken mot Anna och fattade hennes hand.

Flickan skrattade glatt, nästan självsvåldigt.

— Nå, men vet du det då inte? Vems skulle jag väl annars vara? Men du får ju strax höra det i kyrkan, om du inte annars kan tro det.

Nu måste också Tuomas le. Vad var det nu också för dumma frågor han gick och gjorde. Hans var ju den vackra, tjugoåriga torpardottern. Om en liten stund skulle han ju få bekräftelse på deras förbindelse, vilket han hade hoppats skulle för alltid befria honom från tvivel på sin lycka. Men i trots härav förmådde han ändå inte helt göra sig fri från en viss förstämning. Det var som om en främmande, tung hand prässat honom, som om en hemlighetsfull röst i hans öra viskat obekanta, oförklarliga aningar.

Anna skyndade genom grinden in på kyrkogården, och Tuomas följde henne.

— Går du och tjurar alltjämt? sade Anna buttert — sådan är således den här dagen. Annorlunda hade jag föreställt mig den.

Hon gick raskt framåt den gräsövervuxna gången och kastade över axeln en föraktfull blick på Tuomas.

— Nej, men hör nu! försökte denne, skyndande fatt henne, jag menade ju ingenting med det. Inte

ska du gå och bli ledsen för sådant. Och samma fråga har jag ju ofta gjort dig förr.

Anna betraktade honom tveksamt.

— Och du vet det inte ännu?

— Åh, nog vet jag — — —.

— Men varför kältar du då — —?

— Se, så du går och blir förargad.

Tuomas försökte skratta och lägga armen om hennes liv.

— Ja, då du ständigt och jämt går på med ett och det samma — —.

Anna skyndade i förväg, utan att vänta på Tuomas.

— Anna.

— Vad?

— Minns du den kvällen ute vid sveden? Då lovade du, att vi aldrig mer skulle kivas.

— Men det är ju du själv som ställer till gräl genom att ständigt tvivla på mig.

— Ja, men du har själv sagt — —.

— Vad?

— Jo, att du också haft andra!

— Nå, har inte du haft då?

— Nej. Du får mig fullständigt oberörd. Alla mina drömmar och luftslott har jag byggt tillsammans med dig.

— Än sen då?

Annas fråga var tvär, och Tuomas hann ingenting svara, ty klockorna i stapeln började i detsamma ringa. Han blottade huvudet och stannade vid sidan av fästmön. Hans allvarliga drag skälvde av rörelse och han sökte hennes hand och tryckte den fast.

— Vi måste gå in i kyrkan, sade Anna lågt.

På kyrkvallen gick Tobias i Storgård förbi illvilligt leende åt fästfolket. Anna lade märke därtill och skyndade före Tuomas till kyrkdörren, genom vilken orgelbruset och psalmsången trängde ut.

Vid kyrkmuren stod en klunga karlar i livligt samspråk.

Också de hade sett Tuomas Heinämäki med sin fästmö gå till kyrkan, och de tystnade för en stund.

— En ung flicka fick Tuomas ändå, sade slutligen en i skaran.

— Fast han själv redan är över trettio — — —.

— För övrigt är han en präktig karl.

— Bland de bästa. Allt går honom väl i händer.

— Tuomas vore nog värd en bättre flicka tillockmed, tyckte Storgårds gamla fördräng.

— Hur så? sporde någon.

— Bara det, att andrahandsvara torde han ha fått, menade den förre.

— Skulle då — — —?

— Ingen som tjänat i Storgård kan bevara sig ofläckad. Med egna ögon har jag sett det, bekräftade fördrängen och började gå mot kyrkan.

— Tja, det får ungdomen och skönheten ersätta. Anna är den vackraste flickan i hela trakten, sade en av männen och samtalet upphörde.

ANDRA KAPITLET

Tuomas plöjer en gassande junidag sin sved. Han är iklädd lappade byxor och blus, hatten har han skjutit i nacken, och hans skor äro uppspruckna i sömmarna.

Redan tidigt på morgonen gick han till arbetet och sedan dess har han släpat utan uppehåll, endast någon gång med blusärmen strykande svetten ur ansiktet.

I gårdarna ha klockorna kallat till frukost, men Tuomas har inte märkt det. Först fram emot middagstiden låter han hästen stanna, kör ned plogen i vallen och sätter sig i skuggan av en liten björkdunge för att vila.

Det är i det närmaste två år Tuomas Heinämäki nu gått och slitit på torpet han ärvt efter far sin.

Det är beläget på Storgårds utmarker. Han har reparerat byggnaderna, brutit åker och äng och glatt sig åt frukterna av sitt arbete. Men Anna, hans hustru, kan inte glädja sig. Hon klagar över brister, vilka ej förefinnas. Jämrar sig alltid över det myckna arbetet, ehuru Tuomas redan för ett år sedan, då Lill-Matti föddes, städslade en tjänarinna för att lindra hustruns arbetsbörda.

Tuomas strök svetten ur pannan där han satt i skuggan av björkdungen och hans tankar sysslade ständigt med en och samma tanke, en tanke som han redan i veckotal gått och burit på.

Varför var Anna ständigt på dåligt humör och missnöjd med sin tillvaro. Vad fattades henne? Hon hade ju allt vad hon behövde, bröd i överflöd och ett hem varöver de flesta skulle ha varit stolta, eller åtminstone känt sig tacksamma för. Men Anna var det i alla fall inte. Ständigt hade hon något att gnata över. Senast nu denna morgon över att hon alltid måste stiga upp så tidigt. Och så, att hon aldrig kunde gå bort någonstans, ehuru hon hade lust därtill.

Tuomas bet tänderna samman kring pipskaftet. Hans inre var i svallning. Må hon ligga, ligga om hon så vill hela dagarna. Och må hon löpa runt byn, om hon vill, eftersom inte hemmet tillfredsställde henne. Hon fick gå, gå så långt vägen räckte. Mången

flicka skulle ha varit mer än tacksam för ett hem som Heinämäki. Men inte Anna.

Folk berömde honom för att vara den flitigaste och driftigaste karlen i trakten, men näppeligen märkte Anna det, eftersom hon alltjämt behandlade honom som luft.

Det var således på detta sätt livet gestaltat sig. Skulle han ständigt av Anna bara få snubbor och ovett till tack för sitt slit och sin godhet? Älskade hon honom ens en gång mer?

Den tanken smärtade honom som ett piskrapp.

Ofrivilligt kom han att tänka på gångna dagar och omväxlande ljusa och mörka bilder drogo förbi hans själs öga.

En vårlig lördagskväll.

På björkarna ha löven börjat spricka ut och i hagen sjunger en trast. En pojke går försänkt i tankar utmed den av kreaturen upptrampade stigen. Bakom sig hör han ljudet av steg. Det är torparns Anna som är ute för att bryta vispelris. Pojken vänder sig om och stannar för att invänta henne. Flickan har en knippa björkris under armen och skalar kvistarna medan hon går, utan att märka pojken, vilken väntar med ett leende i mungiporna.

— God afton, säger pojken.

— Usch, så du skrämde mig!

Och flickan skrattar så att de vita tänderna lysa.

— Vad gör du här?

—Jag är bara ute och går för att leta kråkbon, säger pojken.

— Jaså, och jag förefaller då i dina ögon vara ett kråkbo? frågar flickan och det glimmar tjuvpojkaktigt i hennes ögon.

Pojken häpnar.

— Du — — — nej, men inte visste jag att du var här.

Båda skratta. Skogen doftar och trasten sjunger sin smäktande melodi. —

Pojken går vid sidan av flickan, vilken snabbt skalar sina kvistar och ibland ger honom ett förstulet ögonkast. Visste han måhända, att jag var här? Vad kan han mena? Tänker hon för sig själv.

— Se, där vore en utmärkt plats för ett torp, säger pojken , tankfullt betraktande en slät sluttning, där några ungbjörkar växa. Undrar om Storgård skulle låta bygga där!

— Skulle du bygga då?

— Javisst, om bara — — — —.

Och pojken betraktar henne leende.

—Om vad?

— Nå, ingenting. Jag tänkte blott, att vem skulle sen bli värdinna där.

Flickan får återigen en varm blick av honom.

— Uj, uj, du har ju inget torp än, säger flickan, brister i skratt och börjar springa utmed stigen.

Pojken springer fatt henne, tar henne i sina armar och utbrister flämtande:

—Skulle — — — du?

— Ja, svarar flickan och springer till skogs.

En annan bild.

Det är midsommarnatt. Johanneeldarnas* sista flammor ha slocknat och ungdomen flanerar i grupper på byvägarna. Man har tröttnat på dansen och dragspelets toner eka från den daggfuktiga skogen.

En av pojkarna har suttit i skymundan och betraktat dansen, återvänt ensam in i den skumma stugan och sjunkit ned på bänken med huvudet lutat i händerna. Han har fått sitta ensam hela kvällen. Anna har i dansen gått ur hand i hand. Knappt ett ord har hon haft över åt honom på hela kvällen. Någon av pojkarna har pekat på honom och sagt: ”Se, på Tuomas, vilken träbock han är, som varken språkar eller dansar.”

Pojken känner sig beklämd och i strupen snör en återhållen snyftning. Den ena handen håller han knuten, med den andra stöder han huvudet där blodet bultar vid tinningarna.

---

*) De finska Johanneeldarna motsvara våra valborgsmässoeldar.

— Eländiga kvinna!

Klockan på stugans nedrökta vägg rosslar till och slår. Hur mycket? Pojken märker det ej. Hans huvud sjunker allt djupare ned mot fönsterbrädet och heta tårar droppa ned på bänken.

Stugans dörr öppnas sakta och en flicka träder in med tysta steg.

— Tuomas — — jaså du är här!

Pojken svarar ingenting.

Flickan går närmare och sätter sig på bänken. Genom det halvöppna fönstret tränger långt bort ifrån tonerna av ett dragspel.

— Är du ledsen på mig? frågar flickan lågt och försöker vara allvarlig, ehuru ett undertryckt leende spelar i hennes munvinklar.

— Nej, jag kan inte vara ond på dig, säger pojken och lyfter sitt våta ansikte mot flickan, som flyttar sig närmare och fattar hans hand.

— Visst är du ledsen på mig, det ser jag. Men inte kunde jag låta bli att dansa, när jag ständigt blev uppbjuden.

— Ja, men kunde du inte ha haft ett enda vänligt ord för mig?

— Nå, men bry dig nu inte — — Nog kan jag för resten låta bli att dansa.

— Varför precis det — — —.

Solen gick upp och glittrade på stugans fönster

och lyste på bladen och de nyss utslagna blommorna på en bloddropp, som stod i fönstret. Pojken lutade sitt huvud i flickans knä och började bittert att gråta.

— Nej, men vad nu? — — —

En tryckande, ordlös tystnad.

Om en stund lyfte han sitt klarnade ansikte mot flickan och sade:

— Jag har gett dig det bästa av mig. Alla mina drömmar och allt vad jag ägt av vackra tankar. Och detta händer mig första gången, som för blomman där i fönstret, men du leker endast med mig och flyger hur som helst från den ena till den andra. Också nu såg jag tillsammans med vem du lämnade dansen och nu — — nu sitter du redan här. Kan jag någonsin mer tro dig?

— Det kan du. Jag skall aldrig mer — — —.

Solen log allt varmare. Flickan försökte också le och spetsade sin mun till en kyss.

Pojken kunde inte längre motstå, utan lyfte henne upp i sitt knä.

— Du är då min, ensamt min?

— Ja, svarade flickan och tänkte på sin följeslagare från nyss.

— Om jag blott visste det med full säkerhet, vore min lycka så stor och hel. Men säg mig, har du varit så här med någon pojke förr? Är det här första gången för dig?

— Ja, svarade flickan och tänkte på byspelmannen, som varit hos henne på loftet senaste natten. Kan det vara så här mer än en enda gång, fortsatte hon sedan.

Pojken tryckte henne tätt intill sig.

— Nu börjar jag redan i morgon bygga vår stuga, och sjungande skall jag gå till arbetet. — Hör du, fortsatte han om en stund, nu först förstår jag lyckan i att ge sin obefläckade ungdom åt en obefläckad, sådan som du ju är.

Flickan såg ut genom fönstret och sade ingenting.

— När hösten kommer, för jag dig sedan till min egen stuga, inte så?

— Nog hinns det väl — — —.

— Skulle du inte vilja det så snart?

— Jo, men — — —.

— Vad då?

— Låt oss tala om det en annan gång. Du måste gå nu. Husbon kan snart vakna.

Några månader senare.

Tuomas hade följt sin brud till bröllopsgården. Fiolerna gnällde och golvet sviktade under de dansande paren. Anna hade hela kvällen dansat tillsammans med Tobias, Storgårds unga husbonde. När

Tuomas ber henne sluta, knycker hon på nacken och svarar:

— Jag vill dansa den här dansen ännu och du får inte vara stygg mot mig nu. Gå hem ensam, om du inte orkar vänta på mig.

— Men inte kan du väl mena, att jag på bröllopsnatten — — —.

— Nå, så sitt då och vänta.

Tobias för på nytt Anna i dansen och ger Tuomas en hånfull blick.

Tuomas' händer knyta sig och hans ögon brinna hotfullt.

Hästen skrapade i marken och gnäggade. Tuomas vaknade ur sina funderingar. Hur länge kunde han ha suttit så där. Händerna voro hårt knutna och han andades kort och tungt. Men, om Anna inte höll av honom mer? Kanske aldrig gjort det? Varför besökte Storgård dem så ofta? Och han hade ännu kvar den där försmädliga blicken, som det inte gick att bli klok på. Kunde det vara Anna han sprang efter, en annans hustru? Knappast. Men varför i all världen var Anna ständigt och jämt så fnurrig; och inte lät hon smeka sig heller som förr. Grubblande uträttade hon sitt arbete och kunde stanna mitt i en rörelse och stirra rätt framför sig. Tänk ändå om Anna och Storgård — — —?

Blodet steg Tuomas åt huvudet och ögonen gnistrade när han tänkte på det. Kunde han då verkligen våga något sådant? Men det hade ju hänt slikt förr.

Tuomas reste sig, selade av hästen, släppte den genom ledet till hagen och begav sig tankfull mot hemmet.

— Varför kom du inte till frukost? frågade Anna så snart han kom innanför dörren.

— Det glömde jag. Hästen började till sist gnägga efter mat så — — —.

— Glömde — — —. Det är också en karl som inte ens kommer ihåg att gå hem och äta, utan att hästen påminner honom.

Och Anna skrattade.

— Vad grinar du åt, sade Tuomas otåligt.

— Jaså, får man kanske inte skratta nu heller?

— Åja, om du ovillkorligen vill så — —. Har du något smör? Det är nästan väl tungt att plöja sved på bara brödet.

— Skall det vara behövligt.

— Äter du kanske inte själv? Varför skulle inte jag få göra det?

— Du har ingenting att påstå om mitt ätande. Jag kan väl vara utan för resten, om så är.

— Men jag har väl inte förbjudit dig.

— Jaså, inte. Då du säger, äter du inte själv.

— Ja, ja, men det innebär väl inget förbud . . . .

Anna hämtade en smörtallrik och slängde den med en smäll på bordet.

— Där har du!

— Åja, ta inte i så förfärligt — —.

— Varför inte, då du alltid . . .

Tuomas åt under tystnad och Anna höll på med disken framme vid spiseln. Lill Matti, som nyss fyllt sitt första år, lekte på golvet. Tuomas betraktade gossens drag. Han hade ju nästan svarta ögon, nu först kom han riktigt att märka det. I deras släkt hade ingen sådana ögon. Anna hade förstås bra nog mörka, men — — —.

Gossen jollrade och såg förtroendefullt på fadern. Vad hade han väl tänkt. Tuomas nästan skämdes. Allt också — — —. Visst var det hans pojke. . .

Anna förrättade sina sysslor, utan att säga ett ord åt sin man.

— Alltjämt går hon och är surmulen, vad det nu kan vara för. Vacker är hon, bara hon vore mer godlynt. Kommer hon måntro till min bod i natt, eller går hon till sin egen,* tänkte denne.

Tuomas kände med ens ett brinnande begär efter kärlek. Hjärtat nästan stannade av ett tag för att sedan slå desto hårdare. När han slutat äta, gick

*) Den finländska allmogen i vissa trakter av landet, har under sommaren för vana att ligga ute i visthusbodarna. Hustrun i en, mannen i en annan, om utrymmet så tillåter.

han fram till sin hustru, tog henne om livet och sade leende:

— Kommer du inte till mig i kväll?

— Allt också!

— Men då jag nu en gång ber dig.

— Det får vi se sedan.

Det var nästan ett löfte och med lätt sinne gick Tuomas åter till sitt arbete.

— Hör du, han vände sig ännu i dörren mot hustrun, om du skulle ta och elda bastun. Sveden blir färdigplöjd i dag.

— Ska du bada var eviga kväll nu också.

Annas röst var åter kall som vanligt.

— Så kunde vi efter bastun ro ut och lägga nät, sade Tuomas försonande.

Tagande betslet från trappan, stegade Tuomas ned till hagen. Där kom Tobias i Storgård emot honom med en binge björkris under armen. Han hade varit i Tuomas hage och hämtat kvastris, då han inte funnit sådant på annat håll.

— Är du på väg till plöjningen Tuomas . . ?

— Ja. Varifrån kan du komma egentligen?

— Tja, jag var ute och letade kvastris, men kunde inte hitta något annat än i din hage och beslöt taga litet där, jag med. De tycktes i alla fall finnas, så . . .

— Nåja, nog finns det . . .

— Månne inte mer än du behöver själv.

Storgård försökte skratta välvilligt och bjöd Tuomas på tobak.

Tuomas satte sig vid ledet och betraktade i smyg husbonden, vilken tyckte ha något särskilt att säga.

Vad kunde han ha för avsikt? Han hade sitt gamla illvilliga uttryck, och Tuomas kände hur han hatade honom av någon outgrundlig anledning, som han inte själv kunde komma på det klara med.

Efter en stunds funderande började Storgård:

— Som jag nu har för liten arbetskraft på gården i sommar, har jag tänkt ändra ditt arrende till dagsverken allrahelst som du ju inte har så särdeles brådskande göromål själv just nu. Det är ju också bättre på så vis, att du inte behöver betala arrendet i reda pengar. Jag har tänkt mig, att du skulle göra två dagar i veckan utom under hötiden. Höbärgningen finge väl vara, eller också kunde hustru din göra några dagar.

Tuomas knackade med en vredgad rörelse askan ur sin pipa.

— Det går inte för sig. Jag har tillräckligt med arbete ändå och penningbetalning är alltid redigare. Varför skall du nu börja ändra, när det varit så här förut.

— Jo, men det måste nu i alla fall ändras, vidhöll Storgård kallt.

— Och varför skall det ändras just nu, då det långa tider varit som förut?

— Jag förklarade ju redan, att jag behöver arbetskraft, och den får jag bäst på så vis.

— Men då det nu inte passar mig, vrenskades Tuomas.

— Det måste passa.

— Vem kan tvinga mig därtill?

— Jag, sade Storgård hårt.

Tuomas tystnade. Hans inre sjöd av förbittring. Med ena handen kramade han betslet, med den andra en gärdesgårdsstör, så att den knastrande brast och han fick stumpen i handen. Tobias ryggade. Hans ögon glittrade till. Tänkte Tuomas verkligen ta till tillhygge?

Tuomas huvud sjönk mot bröstet och han satte sig åter tungt. Vad stod att göra? Och vad menade Storgård med att fordra dagsverken? Vad var avsikten? Hans far hade betalt arrendet för Heinämäki i pengar, varför skulle inte han, Tuomas, få göra detsamma?

— Det är således överenskommet och du kommer i övermorgon?

— Kan inte lova. Tuomas Tomasson gör ingenting obetänkt, svarade Tuomas och gick genom ledet in i hagen.

— Ifall du ämnar bo kvar på Heinämäki, så är du i övermorgon vid fyratiden på Storgårds trädesåker, ropade husbonden efter honom.

— Nog kan han vara tjurskallig som far sin, den tusan, muttrade han ännu, när han tog risknippan från marken och begav sig utmed vägen upp till Heinämäki.

TREDJE KAPITLET

Anna mjölkade korna vid grinden till åkern. Enrisröken bolmade jämt och bredde sig som doftande moln över diket, där skällkon stod och idisslade. Anna hörde ljudet av fotsteg på stigen och reste sig för att se vem som kom. Storgård! Anna rodnade och gömde sig bakom kon hon höll på att mjölka. Varifrån kom han? Kunde Tuomas ha sett honom? Om denne blott höll sig borta på sin sved. Han hade ju sagt att den snart var färdigplöjd. Det var bäst att vara försiktig.

— God afton!

— God kväll. Var kommer du ifrån nu?

— Bortifrån skogen. Jag hade ett ärende till Tuomas.

Anna skrattade till.

— Vad kunde du vilja Tuomas?

— Jag fordrade dagsverken av honom. Ett par dagar i veckan endast. Bara du nu inte får ledsamt efter honom?

— Pytt! Honom hinner man nog bli led på.

Storgård brast i skratt.

— Det var just vad jag tänkte, att det var bättre arrendet erlades genom dagsverken. Så slipper du åtminstone ständigt ha honom i hälarna.

Anna hällde mjölken ur stävan i sån, klappade Omena*) på länden och gick genom grinden.

— Följer du med in, frågade hon, vikande ned kjolarna och såg skälmaktigt på honom.

— Naturligtvis.

Stugan doftade av björklöv. Lill-Matti sov i sin vagga. Anna stannade framme vid fönstret och tittade ut över den lugna sjön.

Storgård gick fram till henne och lade armen om hennes liv.

---

*) Omena — Äppla.

— Nej, men du får inte, försökte hon förbjuda honom.

— Varför inte?

— Tuomas kan ju komma.

— Ånej. Han plöjer. Jag träffade honom vid hagen.

— Men säg, varför i själva verket fordrar du dagsverken av honom?

— Jag har redan sagt det. För att du inte alltid skall ha honom i hälarna.

Storgård slog sig ned på bänken och drog Anna ned på sitt knä. Hon gjorde svagt motstånd, men lät det ändå ske.

— Vad du är varm och vacker, utbrast Storgård med skälvande näsvingar.

— Är då inte din egen hustru det? retades Anna.

— Det stycket! Torr som en gammal granstubbe. Kall som en sten.

— Nej, men vad säger du?

— Det är dagsens sanning.

— Varför tog du henne då?

—Kunde inte veta det på förhand.

— Nå, inte jag heller, sade Anna skrattande.

— Samma elände för dig som för mig.

Lill-Matti rörde sig i vaggan och gnällde. Anna gick bort och vyssjade honom.

Storgård betraktade leende den lille.

— Vad ser du efter? frågade Anna.

— Jag undrar blott om inte det där i alla fall är min pojke.

Anna skrattade förvånat.

— Skulle han — — —.

— Tycker du då att han liknar Tuomas?

— Nej.

— Där ser du.

— Hur skall man nu kunna vara så absolut säker på det, sade Anna lågt.

Storgård brast ut i skratt.

— Men Tuomas anser naturligtvis pojken för sin?

— Det får han väl göra.

— Gärna för mig.

Anna satte sig åter på bänken och Storgård flyttade sig närmare henne.

— I övermorgon kommer Tuomas till oss. Jag får väl komma hit då?

— Du borde i alla fall inte komma.

— Varför ej?

— Du är allt för ofta här, och Tuomas kunde få reda på det.

— Åh! Den ynkryggen!

Båda skrattade. Storgård drog hennes huvud mot sitt bröst och kysste henne på munnen.

— Så här gör jag bara. Och dubbelt trevligt är det, när man kysser en annas hustru.

— Nej, tala inte så, bad Anna rodnande och med nedslagen blick.

Storgård smekte hennes fylliga lemmar med en underlig glans i ögonen.

— Nu måste du gå. Tuomas kommer vilken minut som helst, sade Anna.

Storgård reste sig, men sade ännu i dörren:

— Således i övermorgon.

— Aldrig i världen.

— Jo, säkert!

— Men om Tuomas inte går till arbetet.

— Han måste komma!

— Inte gör han det på min uppmaning åtminstone, menade Anna.

— Jag skall nog få honom att göra det, sade Storgård när han gick genom förstugan. —

Anna satte sig vid fönstret och betraktade tankfullt den lugna sjön.

Vilken ståtlig man han är. Hans muskler äro som av stål. Och vilken flammande blick han har. Det är så man riktigt darrar. Vad kan det egentligen vara hos honom som verkar så förföriskt? Varför tog han mig inte då — — —? Men den rika var väl bättre, nu duger hon inte längre. Åh, kan det verkligen

vara någon synd, att jag håller av honom. Om jag kunde uteslutande hålla av honom, men — — —. Hans blick alldeles som betvingar. Men nog borde jag ändå vara litet snällare gent emot Tuomas, om jag blott kunde. Om jag skulle försöka åtminstone någon gång vara honom riktigt till lags — — —. Se, där kommer han ju redan.

Tuomas trädde in, böjd och trött och satte sig med en suck på bänken. Anna skyndade sig att sätta fram mat åt honom. Hon ställde en stor filbunke på bordet, satte fram en fårbog och smör och slutligen nybakt kornbröd.

— Ät nu. Bastun är också i ordning.

— Jag vet inte, men jag har ingen matlust just nu, sade Tuomas nedslagen.

—Hur så? Vad fattas dig?

— Den fördömde Storgård var och fordrade dagsverken, fastän jag själv har mer arbete än jag vill hinna med.

— Och det — — —.

— Ja, det känns så tungt.

— Nå, ät nu i alla fall. Jag har satt fram litet bättre den här gången eftersom du alltid får gno så ensam.

Tuomas såg på sin hustru. Vad pratade hon nu för något? Inte hade hon ju förr — — —. Men se,

hade hon inte satt fram en filbunke och smör tillochmed.

Anna fick en tacksam blick av mannen. Litet lättad sade han:

— Det är väl bäst jag äter då, så jag sen får gå och bada. Skall inte du också äta?

Anna satte sig till bords.

— Om du nu i alla fall skulle gå på dagsverken. Husbonden kan annars bli arg.

— Än sen, låt honom bli det.

— Han kan ta torpet från oss.

Tuomas drag mörknade.

— Med vilken rätt?

— Nog får han alltid rätt, menade Anna.

— Men jag som har övernog med arbete själv. Skall jag kanske hålla på och slita om nätterna på mina egna tegar.

— Ja, men inte är här ju — — — vårarbetet är ju i det närmaste överstökat. Bara han godtoge mitt arbete under hötiden ändå, så finge du sköta arbetet här hemma.

Tuomas såg undrande på sin hustru.

— Tycker du då att dagsverksarbetet är så trevligt.

Anna sänkte huvudet.

— Inte det — — — men jag tänkte som så, att du kunde uträtta mer än jag här hemma.

— Bäst i alla fall att du stannar hemma vid, sade Tuomas nästan hårt.

— Du låter mig således inte gå någonstans, utbrast Anna förtretad.

— Visst gör jag det, men inte precis på dagsverken.

Tuomas reste sig från bordet och tryckte kniven i en väggspringa.

— Vad kan husbon mena med detta. Aldrig förr har han sagt ett ord om dagsverken. Har han redan så övernog med pengar, att de inte längre duga — —. Ska vi gå i bastun då?

— Gå bara, sade Anna.

— Kommer du inte med?

— Nej. Ida får slå ånga åt dig.

— Det kan jag själv — — —.

Tuomas gick ut, tog sin badkvast från trappan och gick till bastun.

Ångan vederkvickte hans trötta lemmar. Dagsverkshistorien kändes inte alls så tung mera.

Varför ville hustrun ovillkorligen ha honom att göra dem? Hon var väl snål på pengar, förstås. Nåja, en sparad slant blev ju det med. Om han bara orkade — — —. Han fick väl försöka för att göra

henne tillfreds. Om den där Storgård ville ge honom ett bättre svedjeland ändå. Förbannad bleve han väl i alla fall, om han inte kom.

Tuomas klädde på sig nere vid stranden. Sjön låg lugn och speglade stränderna.

— Nu borde man kunna få mört, kanske aborrar också om man orkade ro ut med näten. Men jag orkar inte. Så är det. Det ena arbetet får vila på de andras bekostnad. Och så ska man ännu hinna göra dagsverken! —

Han gick upp till gården och satte sig på trappstenen till sin bod.

Anna hördes röra sig inne i sin och gå till sängs.

— Du kom inte, sade Tuomas nedslagen till henne.

— Vart då?

— Nå till min bod.

— Men jag har ju heller inte lovat.

— Visst gjorde du det.

— Där är så trångt.

— Du har rymts här förr.

— Ja, men jag är så sömnig, hörde han Anna säga. Hon låg redan.

Tuomas knackade askan ur sin pipa och utbrast bittert:

— Sov då!

Han gick in i sin bod och drog med en skräll dörren igen efer sig.

— Och så här skall det vara alltjämt?

Han suckade tungt där han låg.

FJÄRDE KAPITLET

Tobias Storgård gick ute på sin trädesåker. Torparna hade fått den plöjd och belåten till sinnes betraktade Storgård de släta tegarna, vilka bredde ut sig runt omkring honom.

Det var en åker, vartill man fick leta efter maken. Mylla som kaffesump, och inte så mycket som en sten. Grannarna hade inte en fläck sådan jord. Det lönade sig att odla dylika åkrar och draga rikedom ur dem.

Hur många tusen hade han på banken egentligen? Femtio. — Och för skogen finge han många gånger den summan, om han sålde. Korna lämnade årligen ett par tusen netto.

Storgård spände bröstet och över det fetlagda ansiktet drog ett leende av djupt välbehag.

Avundades grannarna honom? — Troligtvis! Det kunde ju alla. Men sätta sin gård i riktigt skick, det kunde ingen. Ur hand i mun levde de allesamman och sprungo hos honom och lånade pengar, gjorde de. Hah! Vilka kräk!

Storgård började gå mot gården, men svängde av vid grinden och gick vidare utmed kreatursvägen.

Om han skulle titta in i Heinämäki ett tag. Anna var ensam hemma nu. Tuomas hade på morgonen kommit på dagsverket.

Tobias tände en doftande cigarr och log.

Tuomas hade kommit ändå, fastän han vägrat. Hade inte vågat annat. Men gubbstrutten förstod ändå inte, varför han pressats att göra dagsverken. Hah! — Han märkte ingenting, han var ett fullkomligt blindstyre.

Men han lyckades lura åt sig en stilig hustru. Eller egentligen fick han ju henne. Aldrig hade han fått henne, om inte han, Tobias, hade uppmuntrat henne att ta honom. Han hade kommit att tänka på, att på så sätt hade han Anna inom räckhåll.

Som egen pojke höll den där Tuomas Lill-Matti, men lika mycket av Storgårds blod var det i den pojken som det var av Tuomas'. Om inte mer. Men

hur skulle gubben kunna ana det. Bäst var det för resten, att han inte gjorde det.

Storgård gick över sina utägor. Lika vidsträckta voro de som hemåkern, om inte litet större. Brodden växte tät och vacker. Det blev säkert två hundra hektoliter sommarsäd på de tegarna. Endast några år hade Storgård brukat dem, men redan nu gåvo de sådana skördar, att man talade därom runt socknen.

Marken hade en gång tillhört granngården, Heikkilä, som Storgård lurat åt sig genom att inköpa alla Heikkiläs skuldförbindelser och sedan samtidigt låta utsöka dem alla. Den handlingen hade inte sårat hans samvete. Och ingen vågade tala något vidare om saken, allraminst så att det kom till Storgårds öron. Nästan alla hade skulder till honom.

Likväl hade Storgård efter auktionen på Heikkilä fått genomleva flera sömnlösa nätter. Heikkilähusbonden hade haft stor familj, vilken hamnat på landsvägen. Stundom kunde han ännu i denna dag komma att tänka därpå och fann då, att han ändå borde ha lämnat Heikkilä åtminstone en ko. Ett torp hade förrästen inte varit för mycket. — Och det där ena skuldbrevet, torde ändå ha blivit betalt under far hans tid. Men inte kunde han ju veta, om så var fallet eller ej. Det borde man väl haft kvitto på. Heikkilä hade nog missmint sig.

Vara hur det ville. Tusan skulle mer tänka på dem. Livets gång var nu en gång sådan. Man förmådde ingenting däremot. Och naturligtvis måste var och en vara om sig. Annars stode man snart på bar backe. Och gården skulle ju ändå inte ha stannat i händerna på Heikkilä. —

Storgård vek in genom Heinämäkis åkergrind, och kom då att tänka på sina funderingar, när han de första gångerna gick för att träffa Anna. Han skrattade.

Då hade det nästan känts som tjuvnad, som om han brutit sig in i en annans hem. Nu mera bekymrade det honom inte alls. Allt skedde ju frivilligt, utan någon påtryckning. Varför skulle inte han, då Anna nu en gång samtyckte. För hans del skulle hon fått ha flera om hon velat.

Storgård ryckte till.

Någon annan, en främmande röst, sade tyst inom honom:

— Men Anna hade ju inte mer tillfälle att välja.

— Hur så? försökte Storgård fråga.

— Därför, att hon skulle ha hamnat på landsvägen med sitt barn.

— Sitt barn?

— Vilket hon visste sig gå med åt dig, Storgård!

— Åt mig? — Storgård agerade förvånad. Var det nu så säkert?

— Jaså, tvekar du också, ehuru du själv medgivit att pojken är din.

— Men inte tvang jag henne att taga Tuomas —.

— Nej, men du uppmanade henne, att göra det. Du borde ha tagit henne själv. Men du skulle ha den rika, vilken du redan ratar.

— Ratar?

— Ja, ratar, ratar, retade rösten. — Till en annans hustru går du. Du bestal den fattige på det enda han ägde. Du borde skämmas! —

— Djävlar! Vad vill detta säga? Är det samvetet. Tusan så dunkelt begrepp. Mig har det alltid fört vilse. Och då, när det skulle ha behövts, har det varit på sin plats allt för sent. Och det har krävt sådant, som inte passar Storgårds sinne. Och som Storgård heller aldrig kommer att göra!

Samvetet? En frestare är det, som man inte kan skaka av sig. Och dunkelt. I dag går samvetet in på en sak, i morgon icke. Ett elände är det, fanskapet! Och i hasorna har man det ständigt. Pengar och rikedom har man, en vacker gård och en frisk kropp. Intet besvärligt hade man, om inte d e t alltid vore framme och ryckte en i rockskörtet: Gå inte dit. Kan du verkligen göra det? Sådant var det, eländet. När skulle man väl lyckas befria sig från sista resten av det?

Storgård trädde in i stugan på Heinämäki.

Det var lördag, och Anna som skurade, lade ej märke till den inträdande. Håret hade fallit isär och kinderna glödde.

Storgård log med skälvande näsborrar.

Tusan i den Tuomas, vilken vacker hustru han fick! Nog dugde det, blott hon hade haft en karl till man. Vilken trollkraft besatt hon egentligen. Det var alltid, som såg man henne för första gången.

Storgård smög över golvet och lade, bakifrån sina händer över hennes ögon.

— Husch! — Vem är det — —?

— Gissa!

Anna förstod mycket väl, vem det var, utan att behöva fråga därom. Men hon ryckte sig inte lös, utan väntade på någon grövre smekning.

Lill-Matti lekte under uppsikt av Ida nere vid stranden.

Storgård såg sig omkring. Han märkte intet hotande.

— Kom! viskade han flämtande in i hennes öra.

FEMTE KAPITLET

Solen sken från zenith. En molnbank vilade orörlig vid horisonten. Myllan rök om hästhovarna och steg upp i luften som väldiga moln av damm. Trötta gingo männen i sina svettiga hästars spår. Dammet klibbade tillsammans med svetten på kropparna och huvudena värkte av den brännande solen.

Förfärligt stora voro också Storgårds åkrar, där torparna med sina hästar sleto den soltorra, dammiga sommardagen. När husbonden lämnade dem, togo de rast och språkade.

Tuomas Heinämäki hade ända från frukosten drivit på sin häst utan att unna sig en enda stunds vila.

En av de andra stannade sin häst och gick över till Tuomas teg.

— Stanna hästen din, sade han. Du kör märren fördärvad på det där viset. Och du skall inte tro att

Storgård tackar dig för det. Nej, du, jag känner den karlen. Aldrig så mycket som tack, hur man än sliter.

Tuomas satte sig skrattande på åkerrenen och sade:

— Det är bara katten som kan leva på tacksamhet.

— Tja, vem tror du väl är så värst begiven efter det, jag nämnde det blott för att beteckna hurudan människa han är.

— Det känner vi nog till litet var, menade Tuomas.

— Också av dig fordrar han nu dagsverken, ehuru han aldrig gjort det förr.

— Javisst, svarade Tuomas nedslagen och om en stund tillade han:

— Han har väl så mycket pengar vid det här laget, att han inte behöver samla fler.

— Att han har, ja! Han kan göra lustresor och ständigt hålla sig med både ett och annat, som vi aldrig få se skymten av.

— Och roffa å sig gårdar och ägodelar, som nu senast av Heikkilä.

— Och av Purola.

— Nå, det var väl egentligen far hans, som tog den, tyckte Tuomas.

— Hand i hand arbetade de, fadren och sonen.

Tuomas gjorde min av att sätta i gång med arbetet igen.

— Sitt du kvar, tyckte kamraten. Vi behöva inte vara rädda för husbonden just nu, för han är i alla fall inte hemma.

— Var är han då?

— Det är redan länge se'n han gick skogsvägen bortåt. Bara han inte gick till Heinämäki.

Mannen var djupt allvarlig och gav i smyg akt på Tuomas.

— Till oss, menar du? Vad skulle han — —?

Kamraten funderade. Skulle han säga vad han visste, eller ej. Slutligen sade han:

— Kanske han händelsevis hade något ärende till din hustru.

Tuomas' drag mörknade, men han försökte dölja det för den andre och sporde med konstlad likgiltighet.

— Vad skulle han kunna ha för ärende till henne?

— Just vad jag tänkt, svarade den andre, stoppande sin pipa. Man får taga sig i akt för den mannen. Han vågar vad som helst.

— Men — — —.

Tuomas misstänksamhet hade vaknat på fullt allvar. Var Storgård sådan? Den fan sprang då åtminstone jämt och ständigt i Heinämäki. Nu kanske han

kunde komma till klarhet med det försmädliga och illistiga uttrycket i det hånfulla ansiktet.

Tuomas nästan tappade andedräkten, när han tänkte på saken. Samtidigt frågade han kamraten för att få stöd för sin tanke nyss.

— Skulle han verkligen våga — —?

— Nå, men har du då ingenting hört? svarade denne. När ha väl Storgårds pigor fått vara i fred för sin husbonde? Det skall vara sällsynt att en flicka lämnat den gården likadan som hon kom dit.

— Jaså, sådan är han den — — och jag som inte förr — — —.

— Men Tuomas, har du då inga ögon.

Tuomas blick mörknade och hans händer knöto sig.

— Jaså, är det därför den skurken sprungit hos oss så mycket? Och var det därför han fordrade dagsverken av mig, för att få bättre tillfälle — —? Har någonting redan inträffat? Är han där kanske just nu? Går Anna verkligen in på något dylikt? Ah, kanske det är därför hon ständigt varit så bitter, och inte tålt något närmande? Herre Gud! Kunde hans aningar vara verkliga? Dessa aningar, vilka han ännu inte själv ens rätt fattade.

Tuomas reste sig från dikeskanten, fattade tömmarna och slog hästen så att den började springa.

Hade Storgård gått till Heinämäki? Var han där just nu? —

Tuomas hjärta intogs av en underlig, krampaktig smärta. Vad skulle han göra? Borde han gå hem och se efter, eller — — —? Skulle Anna — —? Kunde en kvinna vara en sådan hycklerska?

Frågorna korsade varandra i Tuomas hjärna. Ingenting förmådde han klart begrunda och granska. Han fattade blott att något var galet. Och om ingenting ännu hade inträffat så kunde det ske vilken minu som helst.

Nej! Han måste hem med detsamma! —

Han slängde ifrån sig tömmarna och begav sig springande mot grinden.

Ibland stannade han ett ögonblick för att andas ut, men fortsatte så på nytt att springa, stundom mellan tänderna framväsande en svordom.

Han närmade sig gärdesgården omkring Heinämäkigården. Han slutade upp att springa och stannade för att hämta andan.

Men tänk, om det nu inte alls var så? Om kamraten endast drivit med honom? Underligt vore det om det var sant.

Tuomas tänkte, sedan han funderat över saken en stund, vända åter. Satte sig i alla fall på en sten för att andas ut. —

Men om den andre ändå hade märkt något och

verkligen menade vad han sade. Och varför hade husbonden annars så ofta ärende till Heinämäki? Och Anna som uppmanat honom, att göra dagsverken. — — Inte hade han fått ligga hos henne heller på senare tid. ”Sällsynt skall det vara, att en flicka lämnar den gården likadan som hon kom dit”, hade kamraten sagt. Skulle Anna redan då? Hade han nu förklaringen på Storgårds djävulska ögon under dansen på bröllopskvällen?

Tuomas reste sig hastigt och gick med smygande steg in på gårdsplanen. Framme vid stallet tog han en björkstång, som stod rest mot väggen, men hans händer darrade, så att han knappt rådde hålla den.

Tuomas stannade för att lyssna. Från boden hördes röster.

Han gick närmare och lade örat mot nyckelhålet.

Där voro de, Storgård och Anna.

Tuomas knän veko sig och han tappade för ett ögonblick andan. Men sedan sparkade han till dörren, som brakande for upp.

Storgård rusade till bodens bakgrund men Anna blev sittande i sängen som lamslagen.

Tuomas grep efter stången, som fallit till marken. Oförmögen att få tag i den sjönk han hop på trappstenen.

— Varför skall du slå i sönder dörrarna, började Storgård och hoppade ut på gården. Din hustru

bad mig om hjälp att förstöra ett getingbo där inne, och vinden slog dörren i lås, så att vi inte kunde komma ut.

Också Anna, som lugnat sig, blandade sig i samtalet.

— Jag ropade allt vad jag orkade åt Ida, att hon skulle komma och öppna, men hon hörde inte. Getingarna — — —.

Tuomas gick fram till sin hustru.

— Du ljuger, ditt eländiga stycke — —! Och du din satan — — — din listiga orm, vad — — !

Björkstången i Tuomas hand svängdes med förfärlig kraft över Storgårds huvud, dock utan att träffa.

Denne hoppade ut på vägen och sprang sedan svärjande bort mot skogen.

Också Anna tänkte ge sig i väg.

— Inte ett steg, slyna — — ditt — — ditt — — din orm!

Anna brast i gråt.

— Du beskyller mig alldeles utan orsak. Han kom dit till boddörren, och jag bad honom hjäl — —.

— Du ljuger!

— Låt vara! Döda mig då, gudlöse!

Tuomas satte sig tigande på trappstenen. Anna snyftade men bekikade i hemlighet mannen för att se när den värsta vreden hade lagt sig, så att de blev möjligt, att tala med honom igen.

— Vad tänker du riktigt om mig, Tuomas? började hon genast. Tror du mig verkligen om något dyligt? Har du inte alls tänkt på, hur du sårar mig med dessa dina misstankar? Om jag också annars vore sådan, så för mitt barns skull kunde jag inte — — och vad skall husbonden tänka, så som du lever. Du borde skämmas för att visa ditt ansikte bland folk mera. Men du tror också allt vad man säger. Om jag talar med en människa om vardagliga saker, så är du genast färdig att beskylla mig för vad som helst.

Anna låtsades ännu snyfta och försökte se olycklig ut. Ånyo bristande i gråt, fortsatte hon:

— Åh, herre Gud, vad jag är olycklig. De här blir just vackert, när byborna få reda på det.

— Tig! röt Tuomas från trappan.

Anna reste sig.

— Jag tiger inte och jag skall visa dig, att du inte får tänka något dylikt om mig. Jag ger mig genast härifrån. — — — Du dödar mig ändå med dina misstankar.

Anna gick in i stugan och Tuomas blev sittande

på trappstenen. Tusen myllrande tankar drogo genom hans huvud.

Hur skulle detta sluta? Vad hade hänt, eller hade det kanske inte skett någonting alls. Brottslig var Anna i varje fall, men hade det allra värsta hunnit inträffa? Hur skulle han komma till klarhet därom? Kanske var det lönlöst att försöka ens.

Han greps av en underlig känsla som varken var vrede eller bitterhet. Något slags oförklarlig längtan.

Om en stund gick han in i stugan, där Anna satt framme vid fönstret med ansiktet gömt i händerna.

Tryckande tystnad. Den gamla klockan på den nedrökta stugväggen mätte tickande tiden.

Efter en stunds betänkande, närmade sig Tuomas sin hustru och sade:

— Säg mig, Anna har det värsta redan skett?

Hon ryckte till som för ett slag, men spännande alla sina krafter sprang hon upp och ropade:

— Skäms, skäms du eländige karl!

Tuomas teg.

Var detta nu lösningen på frågan? Fanns det någon möjlighet att få säkrare bevisning? Och kunde man alls sätta lit till Annas känsloutbrott? Vem kunde säga det?

Klockan på väggen slog jämn timme. Tuomas gick ut. Han var ju tvungen, att hämta sin häst på Storgårds åker.

Där han gick framåt skogsvägen kände han ännu sina knän svikta och huvudet tycktes omåttligt tungt. Och i sinnet gnagde en outsäglig bitterhet.

SJÄTTE KAPITLET

Anna hade mjölkat korna, silat mjölken och ställt den att kallna. Men Tuomas hade ännu inte kommit hem.

Var kunde han hålla hus? Han kunde väl inte ha gått och gjort sig något illa?

Anna rörde sig tankfullt mellan stugan och mjölkkammaren. Hon kände ännu obehag av det som inträffat under dagen. Vad kunde Tuomas tänka? Förmådde han väl ens ana sammanhanget? Saken borde ju aldrig ha skett, men då det nu inte var första gången så — —. Behövde Toumas också gå ifrån sitt arbete och komma smygande som en tjuv om natten . . . Men hade hon varit karl, inte hade hon tagit till benen som Storgård gjorde. Tuomas hotade slå

ihjäl honom med stången. Han skulle bara ha gjort det, hur skulle det ha gått med honom själv. Lycka var det i alla fall att Tuomas inte träffade — — —.

Knappt skulle väl Tuomas ha blivit så uppretad om hon inte så länge hade låtit honom ligga ensam om nätterna i sin bod. Men vad skulle hon göra, då hon inte hade lust, så — — —. Men vilken träbock var han inte också, som aldrig kunde berätta, eller tala om något roligt och aldrig skrattade. Kvinnan längtar nu en gång efter skratt och glädje. Och Tuomas talade aldrig om annat än sina åkrar och ängar och fordrade nästan, att också hon skulle göra det. Han till och med drömde om kor och hästar. Om han en enda gång bara kunnat språka om något annat Om det som hände i byn exempelvis. Då skulle hon med nöje ha lyssna och funnit det roligt till och med. Men nej! Bara han hade arbete och mat, mat och arbete och en het bastu ibland, så var han nöjd med sin värld, Fy!

Annat var det med Storgård. Han kunde tala om vad som helst. Skrattade alltid och var glad. Hela mannen var som ett leende, när han kom. Och så stark han var! Hon riktigt fick hjärtklappning, när hon tänkte därpå. Han tog en och lyfte en, som vore man en fjäder. En gång på kyrkvägen hade hon bett Tuomas bära henne över en sank plats. Åh, så

klumpigt han burit sig åt; tappade henne mitt i sörjan gjorde han. Ännu måste hon skratta åt det.

Men hon borde kanske inte ha tagit Tuomas, då hon nu en gång inte höll av honom . . . Men hon hade ju nästan varit tvungen, eftersom hon lovat det. Och hon kunde inte påstå, att det gått någon nöd på henne. Det var mycket hon bort vara tacksam för, om hon blott kunnat det. Hon var i alla fall tvungen att försöka, för att om möjligt skingra hans misstankar. Vad kunde det också vara hos honom, som verkade så motbjudande på henne?

Anna gick ut. Hon ämnade sig till stranden för att taga ned näten som hängt till torkning, men åtrade sig och gick in igen.

Hon var tvungen att göra i ordning en god kvällsvard tills Tuomas kom hem. Kanske det var bäst att hon eldade bastun också. Men var kunde han egentligen hålla hus, som inte kom hem? Kunde han verkligen ha gjort sig själv något — — Bara han inte gått och hängt sig. Usch! Det var riktigt obehagligt, blotta tanken därpå. Och vad skulle folk säga? Om hennes och Storgårds förhållande kunde de just inte veta något. Och Tuomas skulle väl inte gärna gå och tala om något. —

Alldeles som föregående kväll satte Anna fram en filbunke, smör och kött.

Bara han nu åt så att vreden gick över. Nu finge han också ligga hos henne, om han bara bad om det. Men inte kallade hon på honom. Komme han bara, så nog skulle hon ta tvivlen och misstankarna ur honom. Han var ju så lätt att övertyga, bara man försökte.

Ett getingbo!

Anna brast i skratt.

Nog var det också ett påhitt! Och Tuomas som inte kommit sig för, att kontrollera, huruvida där fanns något sådant, eller ej. Nu fanns det likväl. Nyss hade hon burit dit ett, fastän det var tomt. Så nu kunde hon visa honom på det, om så behövdes.

Anna gick ned till stranden. Viken låg lugn och blank. I strandvassen summo ett par änder, lämnande en smal strömfåra bakom sig. Någonstans i en dunge gol en gök. Så blev det tyst, så underligt stilla. Anna stod och lyssnade, och det var som om stillheten gripit henne. Hon kände sig så förfärligt ensam och beklämd.

Vad kunde det betyda?

Någonstans inom henne vaknade en tanke: Hade hon begått ett stort brott genom att vara otrogen mot Tuomas? Vad skulle h o n tänka om Tuomas hölle sig till andra och inte det minsta brydde sig om

henne? Skulle hon känna sig så här ensam och skyddslös?

Hade hon verkligen behövt vara elak mot Tuomas för det att hon höll en annan kär? Hon hade säkerligen varit hård emot honom. Karlstackaren. Vad tänkte han nu? Han led väl av att en annan tagit hans hustru.

Borde hon erkänna, säga rätt ut, bedja om förlåtelse och börja ett nytt liv? Erkänna! Nej, aldrig! På sin höjd bedja om förlåtelse, men ingenting annat!

Skulle hon lämna Storgård? Kunde ens det numera reparera saken? Tuomas skulle ändå alltjämt tvivla, därför att han misstänkte henne, hur hon än bedyrade sin oskuld. Men om hon skulle lämna allt. Livet var ändå så glädjelöst och fattigt — — —.

Anna lade näten i båten, sköt den från stranden och rodde ut på viken. Medan hon rodde fick hon se Tuomas komma in på gården och gå in i stugan.

Så kom han ändå till sist. Hur skulle han för resten våga göra sig själv något. Skrattretande skulle det också ha varit, att för sådant — — —.

Sedan hon lagt ut näten, rodde hon i sakta mak till stranden, drog upp båten och gick upp till gården. Tuomas, som redan hunnit äta, hade satt sig på trappan, rökande sin pipa. Anna satte sig ett trappsteg lägre ned och väntade, att Tuomas skulle

säga något. Själv hade hon inte lust att börja samtalet.

Men Tuomas teg.

Anna funderade, huruvida hon ändå borde yttra något, eller ej. Slutligen sade hon:

— Jag lade ut näten. Fisken håller på att ta slut. Man kunde kanske få braxen. Är det inte så här före midsommar — —?

— Mm — — jo — —.

— Man måste se till så att inte lektiden går förbi.

— Javisst — — javisst — —.

Nu vågade Anna redan se Tuomas i ansiktet. Han såg ännu ned, men föreföll inte mer så värst upphettsad. Kanske man kunde övertyga honom, om man riktigt försökte. Om hon bara vågade.

Anna beslöt göra det.

— Jag sitter just här och tänker — — — att du kan vara alldeles lugn för Storgårds och mitt inbördes förhållande. Jag är mycket ledsen för det. — — Nog har han ju ofta sprungit här och vad vet man fast han också skulle ha haft något i sinnet, men han har åtminstone inte hittills djärvts komma fram med det. Det sägs ju att han är sådan, men han skulle bara försöka, så nog skulle han få en sådan skjuts, att han inte gjorde om det.

Tuomas betraktade tvivlande sin hustru. Men han lyssnade ändå med glädje på vad hon sade.

Anna fortsatte:

— När jag tjänade hos honom, försökte han en gång få mig med in i sin kammare, men jag hällde över honom en full vattenhink och sen dess gjorde han inga fler försök.

Hon akompagnerade sina lögner med snyftningar. Om somrarna hade Storgård varit hos henne varannan natt. Men hur skulle Tuomas kunna veta det. Och inte finge han heller reda på det.

— Jag begriper heller inte vad han kunde ha haft för ärende hit i dag, fortsatte Anna. Han kom in på gården just som jag höll på och stökade i boden. Jag hade inte märkt getingboet och ett tu tre voro de över mig allesamman. Storgård skyndade till min undsättning och blåsten slog igen dörren, och det var allt. Och för det ställer du till ett sådant förfärligt liv — — —. Vad tror du väl Storgård tänker. Det skadade kanske inte ändå. Varför löper han alltid här.

— Hm — — — vara hur det vill, mumlade Tuomas. I alla fall har han förtjänat att man slår in skallen på honom.

— Du tror således alltjämt att — —? frågade Anna.

— Nå — — jag kan inte precis säga, svarade mannen med nedslagen blick.

Anna knyckte på nacken.

— Så tro då!

Hon sprang in.

Tuomas blev sittande. Han satt och såg ut över den lugna sjön. Tvivlet lämnade honom inte. Det brände honom alltjämt som glödgat järn.

SJUNDE KAPITLET

Klar, ljum sommarkväll.

Storgård gick i sakta mak utmed en skogsstig. Från skogen hördes ljudet av koskällor och lockrop. — — —.

— Kom Mansikki, kom Heluna — —. Storgård log. Det var Kyllikki, pigan hans, som gick där och ropade så högt. Hon hade kivats med Selma om vem som skulle få gå och hämta hem korna. Hon visste, att han skulle vara åt det här hållet och då så — — —. Nåja, det fick väl gå för denna gång. Annars var han redan alldeles led på hela flickan.

— Kom Äppla mi, kom, kom — — —.

Heinämäkis Anna!

Åt vilket håll var hon? — Där!

Storgård ställde sina steg åt det håll, varifrån han hörde den klingande röstens rop. Heinämäkis Anna var ute efter sina kor! Bara han nu träffade henne!

Inte på en hel vecka hade han sett henne. Till Heinämäki hade han inte vågat sig, då han visste att Tuomas var hemma. På söndagen hade han mött henne på kyrkvägen och nu var det redan lördag.

Av en händelse hade han träffat henne då med, när han var på väg till byn. Dit hade Anna också sagt sig ha för avsikt att gå. Hon hade skrattat och retats, den rackarungen och nästan inte låtit honom taga sig i famnen. Varm och vacker hade söndagskvällen varit, och till sist hade båda glömt att de skulle till byn.

Men nu var det redan lördag, och Storgårds ådror bankade av åtrå. Hela veckan hade han gått och haft tråkigt. Han hade velat vara i hennes närhet beständigt. En sådan längtan kände han efter henne.

— Kom Äppla mi, kom — — —.

Nu var hon redan där, alldeles i närheten. Kanske såg hon honom redan genom löven. Om han kunnat smyga sig på henne ändå och ta henne i sina armar.

— Kom — — —.

Anna uppenbarade sig helt plötsligt vid en krök av stigen mitt framför Storgård.

— Varifrån kommer du, sade hon, rodnande och tänkte smita förbi medan lockropet tystnade.

— Varifrån du — — —. Se, tänker du redan ta till flykten. Du kan väl åtminstone hälsa! — —

Anna räckte honom motvilligt handen.

— Jag har bråttom — — nej, snälla du — — — Korna skingra sig — — —. En annan — —.

— Jag har inte så mycket som sett skymten av dig på hela veckan, sade Storgård och drog i hennes hand.

Anna ryckte skrattande loss sin hand och började springa. De svällande vadorna skymtade fram under den korta kjolen.

Storgård sprang efter henne. På en backsluttning hann han upp henne och drog henne intill sig.

— Inte ska du så — — —.

— Fördröj mig inte, vidhöll Anna.

— Varför inte ?

— Tuomas kan komma, och korna löpa tillbaks.

— Nå så låt oss driva hem dem tillsammans.

— Än Tuomas då!

Storgård log.

— Han må hålla sig borta. Jag tänker inte ta till flykten den här gången också.

Anna teg. Storgård stod med skälvande näsborrar bredvid henne.

— Men om han slår dig, skrattade hon. —

— Äsch, den ynkrygen!

— Åja, du han är svår, när han blir arg.

— Ja, tänk! Kanske han rent av skulle slå ihjäl mig — — —.

— Ja, var på din vakt, du.

—Har han sagt något, sporde Storgård. Är han ännu misstänksam?

— Vad vet jag. Han har inte sagt ett ord på flera dagar. Men Janne, drängen, får du se upp för.

— Hur så?

— Han tycks hålla ögonen på mig. Det är inte värt du kommer till Heinämäki mer, nu sedan där kommit en vakt till.

— Åh, håller den tusan med sin husbonde.

— Därför var det Tuomas tog honom, men det är ju inte av nöden, att du kommer till Heinämäki, det går ju — — —.

—Vad? frågade Storgård och tog henne om livet.

— Annars också — — — men nu går jag.

Och hon sprang på nytt, men vände sig om och sade lågt, smått betänksamt.

— Kom senare till backen på Storängen. Jag går dit för att hämta kvastris.

Storgård blev stående på vägen. Anna försvann redan mellan buskarna.

På backen vid storängen! Nog kunde hon hitta på! Bäst var det så för resten. Ingen visste något. Och för övrigt, om också någon vetat av deras förhållande. Vem skulle ändå vågat sätta sig upp mot honom. Tuomas allra minst. Och skvallret; det gav han tusan! Det kunde inte göra honom någonting. Storgårds fält vidgades trots det; gård efter gård lades till, och åkrarna växte från dag till dag.

Och Storgårds tjänarinnor voro många. Ett riktigt litet utval. Han hade också alltid tur, att få tag i just sådana som hade åtminstone något förföriskt över sig. Värdinnan muttrade över att det fanns för mycket kvinnor i huset. "Nog fick det vara i ett hus som detta. Bättre såg det ut och mindre arbete hade värdinnan." — "Men jag skulle inte hålla så många tjänarinnor." "Ja, men när jag gör det, så är det så, och bra därmed," Sen dess hade värdinnan inte blandat sig i tjänarinnefrågan.

I Storgårds ådror brusade och sjöd det. Vis a vis Anna tycktes tillvaron delvis osäker. Tuomas hade skaffat sig en dräng för att spionera och vaka över hustrun. Än sen! Kunde Anna bara arrangera det hela, så var det ingen fara. Med mindre de direkt överraskades, förstås. — —

Kunde Anna komma hem till honom? — Nej,

det var omöjligt! Annars också vaktade pigorna därhemma på varandra. Men det fick gå hur det ville. Alltid klarade det sig på något sätt. Det var inte värt att ge tappt nu, när han en gång gett sig i spelet.

Storgård började gå i riktning mot Storängen för att där invänta Anna.

ÅTTONDE KAPITLET

Midsommaren nalkades.

Tuomas gick i den tidiga sommarmorgonen och arbetade ute på sin åker. Skogen doftade och daggen glimmade på gräset och lövträdens blad. Vinden hade på natten stillnat och himlen var molnfri och klar.

För Tuomas voro dagarna förfärligt långa. Om kvällen drevo tankarna sömnen på flykten och på morgonen måste han tidigt upp, då han ändå inte kunde sova. De tunga tankarna ansatte honom oupphörligt.

Vid måltiderna rörde sig Anna omkring honom utan att säga ett ord, och han kunde icke komma till någon klarhet om, huruvida allt ännu var som förr eller ej, eller om det ens var hopp om någon förändring.

Om Anna helst talat till honom. Men så snart han försökte få i gång ett samtal, tystnade hon efter några få ord och gick sin väg. Alldeles som om hon velat fly. Ledsen såg hon inte precis ut att vara, men hon log heller aldrig.

Således var det ännu ingen möjlighet att lita på henne. Troligtvis spann hon alltjämt sina ränker och ordnade sina möten med Storgård.

Tuomas hade tagit en dräng, en tystlåten och arbetsam man. Denne fick först och främst göra dagsverkena, men förövrigt fanns det nog tillräckligt med arbete på Heinämäki åt dem båda två ändå.

Janne, drängen, var en verkligt dugande man, vilken man kunde ha förtroende för. I allt försökte han göra sin husbonde till freds, och han var alltid redo att taga de hårdaste tagen, om Tuomas blott hade tillåtit det. Janne hade genast lagt märke till det oklara förhållandet mellan Tuomas och Anna och med spörjande uppsyn följde han sin husbonde åt. Och under tunga stunder hade denne så småningom berättat för honom, hur landet låg, för att på så sätt få någon lindring i sin tryckande tankegång.

Tuomas tryckte ned spaden i den mjuka myllan och satte sig för att vila.

Om han blott kunde komma till klarhet om e n sak, skulle det bli avsevärt lättare att leva. Komma till klarhet om, huruvida någonting verkligen hade

inträffat eller ej, och om Anna redan medan hon tjänade hos Storgård varit sådan.

En aning sade honom, hur ogärna han än ville tro det, att Anna redan hade fallit. Det bekräftades förövrigt nästan av hennes sätt. Hon vågade inte mer fritt se honom in i ögonen.

Tuomas förvånade sig över sin sinnesstämning. Vreden hade förbytts i en svidande sorg. Anna tycktes honom kärare än någonsin förr. Han skulle ständigt velat hålla henne i sina armar, viska ömma ord i hennes öra och vara henne nära. Men något sådant ville inte Anna vara med om. Inte fast vad hade varit. Hon hade alltid bråttom eller också hittade hon på något annat hinder.

Blott Anna ville lova, att ändra sig, om hon också inte erkände, skulle han glömma allt det förflutna och börja om på ny bog. Varför kunde hon inte göra det, om också blott för att göra honom till viljes. Hon behövde ju bara säga, lova, om hon sedan också inte hölle sitt löfte. Det skulle i alla fall bli någon lättnad för sinnet också det.

Tuomas märkte, att frukosttiden redan var i det närmaste förliden.

Han borde väl gå hem och äta, fastän maten inte heller nu smakade — — —. Men nog var detta en åker, som en gång skulle ge lön för mödan, om han blott orkade få den i ordning.

Han betraktade de långa tegarna av svart, fet mylla, men hans sinne tändes inte av arbetsglädje som förr. —

Där var den. Han fick väl göra vad han orkade. Sedan fick pojken ta vid. — Pojken! Lill-Matti! Honom hade han nästan glömt bort. Ännu ägde han ju något, sin egen pojke. Den kunde då ingen beröva honom.

Han kände liksom en lättnad, när han tänkte därpå.

Snart växte pojken till sig och blev man. Tillsammans skulle de sedan arbeta, tillsammans skulle de njuta sin arbetsglädje.

Tuomas böjda gestalt raknade och stegen blevo raskare.

En del av sin värld hade han ännu ofördärvad kvar. Och för den kunde en man leva, hur sedan allt annat gestaltade sig.

Frukosten var redan över när Tuomas steg in i stugan. Janne gjorde dagsverken, och Anna hade gått till byn.

— Vart? sporde Tuomas när han slog sig ned vid bordet.

— Det talade hon inte om, svarade Ida som vaggade Lill-Matti i vaggan.

— Har Storgård varit här? frågade Tuomas misstänksamt vidare av flickan.

— Inte det jag vet.

Tuomas åt under tystnad.

Vart hade hon nu — —? Skulle hon nu redan — —?

Han förmådde inte tänka tanken till slut. En underlig känsla av smärtsam sorg grep honom ånyo och han upphörde att äta.

Men hon kunde ju ha haft ett ärende. Någon gång måste man ju också till byn — — —.

Tuomas stoppade sin pipa, under tiden betraktade han pojken i vaggan. Vad den lille ändå var vacker. Han förstod redan att vänta fadern hem och ville då alltid, att denne skulle taga honom upp på sitt knä, så snart han kom innanför dörren. Jollrade och såg honom troskyldigt in i ögonen. Han visste ännu ingenting om den onda, fula världen.

— Han är väl inte sjuk? sporde Tuomas.

— Knappast. Men han vaknade tidigare än vanligt i morgse och därför sover han nu.

— Gott, om nu Ida bara vill se väl till honom, tillade han i detsamma han gick ut.

Sedan han vilat en stund på maten, gick Tuomas ånyo in i stugan. Anna hade redan återvänt från byn och rörde sig i sina sysslor småsjungande medan

hon arbetade. Till och med Tuomas fick en vänlig blick av henne.

— Om jag skulle gå ut med kaffe till dig, sade hon.

— Åt mig?

Anna brast i skratt.

— Nå, åt vem annars, om du vill förstås.

— Bra vore ju det. Tröttheten vill ibland taga överhand, ehuru det förr aldrig känts så särdeles tungt.

Ida hade gått ut med pojken och Anna och Tuomas voro på tu man hand i stugan.

—Vad kan det nu vara som tröttar dig mer än förr, sporde hon.

—Det vet du väl — — så du inte behöver fråga. Ett tungt sinne återverkar på krafterna.

— Således går du alltjämt och bara ältar ett och detsamma. Nog är det också en karl, som inte kan låta bli at grubbla över dylikt — — när det nu ändå inte är något.

— Jag skulle så gärna låta bli om jag blott kunde. Och inte skulle jag heller tro något dylikt, om du bara vore litet vänligare mot mig, men då — — —

— Hur skulle man ens våga vara vänlig emot dig, svarade Anna och satte sig på bänken.

— Vad säger du? Våga? — Men — — om du bara en enda gång — —.

— Du säger ju aldrig så mycket som ett ord.

—Vad skulle jag väl tala om, då — —.

— Jaså! Alltid ett och detsamma. Kunde du då inte sluta därmed någon gång.

Anna hade rest sig och med armbågarna lutade mot fönsterposten stod hon och såg ut över gården. Tuomas närmade sig tveksamt och lade armen om hennes liv.

— Kunde du inte vara snäll mot mig någon gång — — också mot mig — — och inte alltid gå som om du vore förtretad över något. Och ifall det också hade varit något, så inte skulle jag fästa mig därvid blott du lovade, att hädanefter — — —.

— Ja, ja — — där har vi det nu igen — — — om du vore, och vore — — och lovade — — lovade — — —. Vad skulle jag väl lova!

Anna försökte göra sin röst vred, men hon drog sig inte undan Tuomas smekningar.

Han märkte hennes unga kropps fägring och mjukhet.

— Lova att komma till min bod ibland, sade han lågt och ändrade riktningen av sina tankar.

— Det brukar jag väl göra.

— Ja, men så sällan. Du skulle komma oftare.

— Jag får väl göra det då, bara du upphör med dina misstankar, lovade hon.

— Kommer du redan i kväll?

—Det kan väl hända, blott du talar om andra saker.

— Säg — — om vi skulle försona oss helt — — börja ett nytt liv.

Ida kom in i stugan och Tuomas måste gå till sitt arbete.

— Om du sedan vill komma med det där kaffet, sade han i dörren.

På skogsvägen träffade Tuomas sin granne Ollilainen, vilken var ute för att flå näver.

Sedan de språkat om vädret och annat alldagligt, sade grannen:

— Ja, du har väl tunga dagar, du?

— Hur så?

— Frågar du också. Det talas ju redan allmänt om din hustrus och Storgårds förhållande. Ryktet har alltid goda vingar.

— Pratar man? I byn?

Tuomas uppsyn mörknade och hans näsborrar vidgades och skälvde. Detta var något, som han inte tidigare ägnat en tanke.

— Naturligtvis inte annat än i smyg, menade Ollilainen. Men i smyg är det ju skvallret löper. Det sägs att Storgård berömmer Anna för att vara en sådan stilig kvinna — — —.

— Den falska tusan! —

Tuomas måste sätta sig på en sten och draga andan. Ett nytt slag hade drabbat honom alldeles oväntat.

Ollilainen satte sig tigande och tankfull bredvid, funderande över vad han skulle säga åt Tuomas. Vilket råd var bäst? Det fanns kanske intet. Vad förmådde en man mot en lösaktig kvinna, som redan gått så långt. Och mot skvallret kunde man heller inte företaga sig något.

— Jaså har den skurken till på köpet berömt —. Åh, vore han bara här, skulle jag slå honom i stycken.

Tuomas satt som krossad. Vredesutbrottet var över och endast en bitter sorg sargade som en stingande tagg hans hjärta. Och han var vred över människornas prat. Detta hade han inte kunnat vänta sig. Han hade inbillat sig att Storgård skulle hemlighålla saken, men i stället gick denne omkring och skröt över sitt tilltag. Först stal han en annans hustru och sedan också hans ära.

Han mindes försöket till försoning på förmiddagen, och han blev ännu mer beklämd. Skulle det gå om intet nu igen på detta vis? Varade det inte längre? Om Ollilainen hade tegat med hela saken ändå. Det hade kanske kunnat bli endräkt för en tid framåt åtminstone. Satan månde ligga hos henne, h a n gjorde det åtminstone inte. Dela med Storgård! Nej, fy fan! —

— Det är ju inte första gången en hustru gör på så sätt, lika litet som en man, men nog förtjänade du Tuomas en bättre hustru. Det är alltid synd om mannen — —.

— Bara det inte pratades i byn — — —.

— Just det.

— Nu törs man ju inte visa sig för folk mera, fortsatte Tuomas mörkt.

— Inte gärna. Hedern är ju mannens dyrbaraste egendom.

Dagen stupade mot kväll. Från skogen hördes lockrop och skramlande koskällor. Intill den plats där männen sutto, hördes Heinämäkis Anna kalla sin boskap:

Kom Äppla mi, kom Broka mi, kom — — — —.

Där syntes hon redan på stigen, litet längre ned än männen.

— Se, där gick hon ju — — —. Nog har hon utseende. Det fattas bara folkfasoner, tyckte Ollilainen.

— Det var väl med sitt utseende hon förvred huvudet på mig. Hon är vacker som en djävul! Jag hade nästan lust att också slå henne i en sten, så hon aldrig mer reste sig!

Tuomas steg upp och började gå mot sin åker. Ollilainen följde efter honom.

—Hör du!

— Nå, vad nu då? —

Tuomas stannade.

— Jag undrar bara, om det inte vore bäst, att du flyttade härifrån. Sålde torpet och inventarierna och reste din väg från elaka människor.

— Jaså, fly, menar du — — — tror du inte det finns sådana på annat håll då. Och tror du inte den dålige finner den dålige, om man så flydde till världens ända.

— Det är väl så — — —.

— Nej, det enda vore, att man finge slå sönder och samman sådana människor! —

NIONDE KAPITLET

På lördagskvällen efter bastun gick Tuomas till Nuotioniemi. Han ville gå bort också han någon gång, ehuru det var med en viss tveksamhet han gjorde det. Vad kunde de säga o m d e t — —? Skrattade de kanske bakom ryggen på honom . . . ?

Heikki, husbonden på Nuotioniemi, satt ut på gården och rökte sin pipa. Annars låg gården tyst och stilla. Tjänarna hade efter kvällsbastun gått var och en åt sitt håll och Heikki, en stadig, gammal ungkarl var ensam hemma.

Tuomas hade hört, att Heikki ämnade sälja sin

gård. Och då det var gott om tid hade han beslutat gå och höra efter om ryktet ägde någon grund. Tuomas hade på senaste tiden fått nog av, att bruka en annans jord. Och ehuru Heinämäki också var nästan som eget, och arrendekontraktet ännu gällde i många år, hade han likväl tröttnat på det hela och detta i allt högre grad ju mer han tänkte på, att jorden som han brukade var Storgårds jord, och skogen som han rörde sig i, var Storgårds skog.

Ville Heikki blott sälja sin gård på antagliga villkor skulle han inte tveka att köpa den. På så sätt sluppe han åtminstone stå under Storgårds spira och kunde likaså bli fri från den under de senaste dagarna allt envisare tanken, att han liksom levde på denne mans nåd, vilken ändå bragt honom den största skammen och familjeolyckan.

Kvällssolens strålar föllo snett över Nuotioniemi. Aspen invid grinden prasslade lätt i den stilla kvällsvinden. Och gården såg riktigt trevlig ut, tyckte Tuomas.

—Nej, se på Tuomas, som också en gång vågat sig ur sin lya, sade Heikki glatt och bad honom slå sig ned.

— Ja, det har verkligen blivit av en gång. Oftast

har man ju inte tid. Det är för mycket arbete som ligger i vägen.

—Du är också alldeles för svår med ditt arbete — — — liksom det inte redde sig med mindre.

— Kanske det ja, — — — men det ger åtminstone någon förströelse.

Heikki begrep mycket väl, vad Tuomas åsyftade härmed, men vidrörde inte ämnet. Tuomas ville kanhända tala om sin hustru, men vad var det att tala om! Kvinnorna voro nu en gång sådana. Det hade man väl sett förr. Och just av den orsaken hade han hållit sig för god att beblanda sig med dem. Ett skimmer av belåtenhet drog för ett ögonblick över hans ansikte. Ty han hade lyckats hålla sig på avstånd från dem.

— Jag däremot tänker i stället bli latare, sade Heikki. — Rent ut sagt, skulle jag sälja min gård, om jag bara hade någon köpare.

—Skulle du det? undrade Tuomas.

— Alldeles säkert. Vad ska jag, en ensam gammal ungkarl, med gård att göra.

— Köpare finns det väl alltid, bara de falla säljaren i smaken.

— Vet du någon? Säg ut.

— Jag har tänkt på saken en smula, men än sen. Inte säljer du i alla fall till mig.

—Varför inte. — Jo, om vi så ska göra köpet med detsamma.

— Menar du det verkligen?

— Nå, varför skulle jag väl sitta här och driva med dig. Ett handslag på den saken! Priset har du väl hört, kan jag tro.

— Visst har jag hört det, men med vad skall en fattig man köpa gård. Heinämäki inbringar förstås några tusen, men — — —.

— Pengarna ska vi nog komma överens om. Själv får du bestämma villkoren.

— Nej, men! —

— Jag menar det, försäkrade Heikki.

Det föreföll Tuomas, som om den tyngd, vilken låg på hans sinne lättat och dagen grytt för honom från något håll. Han skulle köpa gård och bli fri från sin fördömde husbonde. Till och med Anna skulle bli förtjust över att bli värdinna på en gård. Kanske skulle hon också lämna sina dåliga vanor så att de kunde börja ett nytt liv.

— Det var ju förstås med den tanken jag kom, att köpa genast om så vore, ifall du bara godtoge en

sådan köpare som jag. Och nog finns det ju alltid ett par tusen till en början — —.

— Vad skall jag med dem — — —. Nej, huvudsaken är, att jag får lämna min gård i riktiga händer — — —.

Man enades och köpet gjordes upp med ens. Tuomas finge taga gården om hand från morgondagen.

—Jag har tänkt flytta dit ut på holmen och bygga mig en fiskbod*), pratade Heikki. Jag skall fiska, sova och ro bara för mitt nöjes skull. Sedan på vintern kommer jag till din stuga, Tuomas, om du går med därpå. Inga bekymmer för morgondagen. Leva och ta var dag som den kommer.

Männen sutto och språkade långt in på natten. Från Nuotiofjärden hördes röster och slamret av åror. Någonstans borta på sjön skrek en and, brytande den klara sommarnattens tystnad.

Tuomas kände sig mer lugn till sinnes än han gjort på mycket länge. Om han nu bara med vänligt bemötande kunde få Anna att ändra sig. Om hon ändå ville sluta upp att springa ute, nöjde sig med sitt nya

---

*) Det finska ordet Kalasauna innebär egentligen en bod som är ägarens bostad samtidigt den utgör rökeri och upplagsplats för hans fisk.

hem och ändrade sinne. Allt det gamla skulle försvinna och fördunsta som en ond dröm, och de skulle börja på ny bog.

TIONDE KAPITLET

Stilla och vacker sommardag.

Himlen välvde sig klar och en frisk vind drev upp vågor ute på sjön. Tuomas satt vid grinden till Heinämäkis åker och betraktade det framför honom böljande rågfältet.

Nu skulle det hamna i en annans händer också det. Vad skulle väl far hans ha sagt, om han levat? Och mor? De skulle kanhända ha utlåtit sig så här: Din torva lämnade du. Du skulle ha stått kvar på gamla röter. — Men i själva verket var han ju inte rotad någonstans. På främmande grund var det ju han levde. En annans mark. Hans dödsfiendes jord. Nej, den fick någon annan taga hand om! Han måste se till att komma på egen grund, så att han kunde bli i tillfälle att visa vad han förmådde

uträtta. Säkert skulle det också lindra hans bekymmer. Ingen ånger, ingen hemlängtan fick komma i fråga, nej inte fast — — —!

Tuomas gick in på gården.

Vad skulle han nu säga? Bleve hon glad måntro? Tänk om hon i glädjen fölle honom om halsen och sade, att hon aldrig mer skulle minnas — — —. Hon skulle hädanefter bli en god och trogen värdinna i Nuotioniemi. Tänk om hon sade det!

Tuomas steg in i stugan. På golvet var utbrett till torkning knippen av björk- och asplöv. Anna låg och sov bland de doftande löven. Den gamla väggklockan slog tolv.

Tuomas funderade, huruvida han borde gå ut, eller om han skulle slå sig ned och invänta Annas uppvaknande. Men så lade han sig ned i löven vid hennes sida. Där fick han åtminstone betrakta henne i smyg. Tuomas hjärta greps av en underlig kärlekstörst. Hur länge kunde det var sedan han smekte henne sist? Det tycktes honom som om det varit oändligt länge sen.

Annas barm hävde sig i lugna, regelbundna andetag under den tunna blusen. Den fasta barmens mjälla hy kom till synes i öppningen vid halsen. Den ena handen hade hon under huvudet den andra låg ledig över höften.

Tuomas kände lust att sakta och smeksamt lägga

sin hand över hennes, men fruktade att väcka henne. Längtansfullt satt han blott och betraktade henne utan att minnas, utan att se något annat än hennes fulländade kropp, runda armar glödande kinder och svällande barm.

En ny känsla av längtan kom Tuomas att skälva till. Varav kom det sig? Var det begär eller trängtan efter vänskap? Var det också möjligt att han ägde denna unga varelse? Var hon verkligen avsedd för honom? För en sådan av hårt arbete böjd och åldrad — —? Vad skulle han med kärlek, en sådan — —?

Hans strupe sammansnördes av en bitter känsla av ensamhet. Det snörde som hade han varit nära att gråta.

Hans borde hon ju ha varit, fastän det inte var så.

Det föreföll honom alldeles som om Storgård hade stått där bredvid honom och hånleende sträckt sina smutsiga händer mot Anna.

— Min är hon. För mig rodnar hennes kinder och lyser hennes ögon. För mig äro hennes kinders skrattgropar och jag äger den — kroppen. Och resten är det inte så noga med.

Återigen greps Tuomas av en stigande vrede, som så många hundratals gånger förr.

Denna helvetiska oro!

Anna vaknade och såg med förvåning på Tuomas Måhända skälvde hans anletsdrag ännu av vreden, enär Anna utbrast:

— Usch! Vad är det nu då....!

Och hon gjorde min av att resa sig.

— Nej, låt bli ...! Du skulle ha legat kvar en stund till.

Tuomas försökte ta henne i sin famn, men hon drog sig undan och satte sig på bänken.

— Jag blev riktigt rädd.

— För mig?

— Ja.

Också Tuomas slog sig ned på bänken och föreföll nedstämd. Om en stund sade han:

— Vad säger du om, att Nuotioniemi nu är vårt?

— Vad?

— Jo, att jag nu är husbonde på Nuotioniemi.

— Vad är det för dumheter du pratar? utbrast Anna förvånad.

— Att jag köpt gården — — tro om du vill. Där ligga köpehandlingarna.

Han kastade en bunt papper i hennes knä och flyttade sig själv närmare. Han försökte le när han sade:

— Och du är gårdens värdinna.

Förundrad betraktade Anna ömsevis Tuomas och papperna.

— Men du har ju ingenting sagt förut.

Tuomas log. Det skulle visst arta sig bra.

—Man har ju inte kunnat komma till tals med dig så som du rännt. Jag har funderat på saken länge, och när jag fick höra, at Heikki skulle sälja sin gård, gick jag och hörde mig för, och nu är affären gjord.

— Nå, nog är du då riktigt tokig, menade Anna.

— Jaså, tycker du det. Men jag vill inte gå hela mitt liv och bruka en annans jord. Åtminstone inte Storgårds.

— Menar du verkligen allvar?

— Absolut. Det är inget skoj.

— Men vad skall det bli av Heinämäki?

—Det skall säljas.

— Nej hör du, inga tokerier.

— Vad annat ska vi göra . . .

— Och med vad skall du betala gården?

— Med mitt arbete.

— Det blir nog en osäker betalning.

— Enligt min åsikt, är det i alla fall den bästa.

Anna mätte Tuomas med ögonen.

Och den där skulle kanske kunna hålla en gård på fötter? Och så ivrig han var till på köpet. Hon skrattade.

— Vad skrattar du åt?

Tuomas anletsdrag mörknade.

— Det är således med ett hånskratt du tackar mig!

— Inte alls, men — — —.

— Åh, skratta du bara. Storgård skrattar i alla fall inte nu längre!

Tuomas gick ut. Hans inre var i uppror.

— Jaså, på detta sätt gick det nu igen. På detta sätt skulle således hans beräkningar gå om intet? Fåfängt, fåfängt var allt!

ELVTE KAPITLET

När Tuomas gick ut, blev Anna alltjämt sittande på bänken. Doften av löv och grönt verkade stimulerande på hennes nerver.

Se så, nu blev han ond igen, när hon inte genast kunnat berömma honom för gårdsköpet Och varför i all världen behövde han gå och köpa gård då Heinämäki också var så god gård som någon. — Åh, han hatade Storgård, och därför så — — —. Hade han kanske gjort sig beräkning på, att få behålla henne ensam sedan de flyttat till Nuotioniemi?

Anna skrattade.

För att glädja henne hade han köpt den. Hela affären hade ju gärna fått vara, men då han nu ville

köpa gård, så fick han väl i herrans namn göra det. Och vägen till Storgårds var ju inte stort längre från Nuotioniemi än från Heinämäki. Bättre var det ju också att vara värdinna på en gård än i ett torp. Hon borde förstås ha tackat honom, men hon hann ju inte. Han hade ju kunnat få taga henne i famn också, om han hade velat. Det skulle han annars också, men det dög visst inte mer.

Anna rätade ut sina vackra lemmar och skrattade nervöst.

Nu finge han också komma till hennes bod, men det gjorde han inte, och inte gick hon och bad honom, då — — —. Han fick väl gå och tjura så länge han ville. Dög hon inte åt honom, fanns det nog andra som ville ha henne! Det var ju inte hennes fel, att hon gav sig åt andra, när Tuomas inte — — —.

Anna darrade. Djupast inom sig dolde hon ännu en smula samvete, som ville göra sig gällande.

Hade hon verkligen skänkt Tuomas sin kärlek? Om han bett henne komma till sig, så hade hon inte gjort det. Det hade alltid funnits så många hinder.

D e t fick inte ske hädanefter. Hon fick inte vägra numera. Och fick han bara sin anpart, desto mindre misstänkte han. Det hade för resten Storgård heller aldrig förbjudit. Och än sen, om han också skulle ha gjort det! Hans hemliv började redan äckla henne. Kvinnor nästan en på vart finger. Han sade sig

ju inte bry sig om dem, men skulle han behålla dem kvar på gården, om så vore.

Anna kom att tänka på Hautamäkis unga husbonde. De hade träffats en kväll, och de hade språkats vid en stund.

Hela hennes själ genombävades vid tanken därpå av en brännande åtrå, som kom hennes knän att skälva.

Om Storgård hade varit sådan ändå! Vig som en ung björk och med en varm glans i blicken. Men han började i stället bli gammal, och inte ens blicken ägde numera någonting annat än en talgig glans. Gärna för henne finge han redan hålla sig till sitt, men det — — —. Inte brydde hon sig om honom längre — —. Men vad var det nu efter som Tuomas inte kom hem och åt — —? Tuomas stackaren — —. Alldeles i onödan hade hon mer än en gång gjort honom ledsen.

TOLVTE KAPITLET

Tuomas hade gått för att tala med Storgård. Han hade beslutit göra upp sina mellanhavanden med honom och meddela sitt gårdsköp för att se vilken inverkan det skulle göra.

Storgård låg och drog sig i solskenet ute på gårdsplanen. Gårdsfolket åt frukost inne i stugan, varifrån ljudet av högröstat samspråk trängde ut. Hit och dit över gårdsplanen löpte kvinnfolk i olika bestyr.

Det var gott om folk i Storgård. Sannerligen, måste inte Tuomas, där han satt ute på gården, förundra sig över det myckna folket. Hela huset sjöd som en stor myrstack. Ja, det var gott om dem, både man- och kvinnfolk.

En av flickorna gick över gårdsplanen så nära den liggande husbonden, att kjortelfållen snuddade vid honom. Husbonden nöp henne i benet. Flickan skrattade muntert. En av de andra gav henne ett mördande ögonkast: ”Mig borde han ha nupit och inte den där — — —”.

Tuomas log drömmande. Den karlen hade då skaffat sig ett riktigt harem. Men det var honom tydligen inte nog, eftersom han måste plundra en annan på hans enda.

Tuomas rycke till.

— Om vi då skulle gå och reda upp de där sakerna — — —.

— Det går väl lika bra här. — — — Vad är det för ärende du har? sade Storgård likgiltigt.

— Jo, jag skall betala arrendet, eftersom det från min sida upphör nu, svarade Tuomas och alldeles som rätade på sig när han sade det.

— Vad är det som upphör? Jag tar inte emot arrendet i pengar.

— Nu kommer du i alla fall att göra det.

— Och det skulle vara du som tvingade mig därtill?

— Vem annars. Då jag inte längre kommer att stanna kvar på Heinämäki, så — — —.

— Vart skall du då hän?

— Jag flytar till Nuotioniemi, och det ännu i denna dag.

Storgård satte sig upp och log hånfullt.

— Jaså, som inhysning då — —?

— Nej, som husbonde.

Tuomas röst var skarp som stål, men Storgård tycktes ännu inte riktigt förstå sammanhanget.

— Hur sade du? Husbonde — —?

— Just så. Jag har köpt gården av Heikki.

— Försök inte sitta här och ljuga. Heikki skulle aldrig ha sålt gården åt dig, då han inte sålde åt mig ens en gång.

—Nu är den min i alla fall. Du får väl gå och fråga honom, om du inte annars vill tro det.

— Tusan djävlar! Kunde inte den fan sälja för kontanta pengar, utan ovillkorligen sälja på kredit — — —.

— Han sade sig inte vilja sälja åt en sådan som du.

— Hurudan då?

Storgårds ansiktsdrag förvredos av ilska.

— Du vet nog själv hurudan du är, ditt syndiga åbäke!

Tuomas hade bestämt sig för, att äntligen en gång säga ut vad han hade på hjärtat.

— Och vad är du!

Storgård riktigt sjöd av upphetsning.

— Jag är en hederlig man, vars samvete inte tynges av någonting. Men du torde ha ett stort konto, att ändligt en gång svara för, sade Tuomas.

— Inför dig kanske?

— Också det.

— Och vad har jag gjort dig, om jag får fråga.

Också i Tuomas började vreden sjuda. Han sprang upp, och ställande sig framför Storgård sade han med nävarna knutna:

— Frågar du verkligen, din djävul! Min heder tog du, och en gång skall du svara därför!

Förskräckt ryggade Storgård baklänges, men lugnade sig och ropade på sina karlar.

— Hör hit pojkar! Denne kallar mig tjuv. Lägg det på minnet.

— Tjuv har jag ännu inte kallat dig, ehuruväl du stal min lycka.

— Hör, pojkar, han säger det än en gång.

Storgård gick med av vrede skälvande haka fram och åter på gårdsplanen.

Tuomas grävde ur barmfickan fram arrendepengarna och räckte dem åt Storgård.

— Där har du arrendet för Heinämäki. Det är allt jag vill ha med dig att göra.

—Jag vill inte ha dina pengar — — —.

Tuomaś slängde dem på marken.

— Tag dem där. Hädanefter får den betala arrendet, som köper Heinämäki.

— Vem ska sälja torpet? bet Storgård av.

— Jag, svarade Tuomas.

— Du äger ingen rätt att sälja det.

— Jag h a r rätt!

— Det skall vi bli två om!

Männens röster mullrade som åskor på gårdsplanen.

— Kasta ut den tusan genom porten, uppmanade Storgård drängarna.

Dessa närmade sig tveksamt. Ett par supar finge de ju alltid av gubben, ifall de tryfflade till Tuomas en smula.

Tuomas stod med knutna nävar och väntade. I hans ögon brann en vansinnig vredes glöd. Männen stannade, rådvilla och sågo på varandra. Den tusan kunde kanske med sina järnnävar dräpa till så det kändes flera dagar efteråt.

— Era stackare som inte våga! fräste Storgård.

Tuomas gjorde helt om och sade i det han gick.

— Tag upp pengarna om du vill. Jag har fullgjort min skyldighet.

TRETTONDE KAPITLET

Tuomas hämtade midsommarbjörkar bortifrån hagen, reste dem utmed förstukvisten, invid trappan och i stugan. Och under detta sitt arbete med att smycka det nya hemmet till helgen, föreföll han nöjd och belåten. Till och med ett leende for då och då över hans ansikte.

Också Anna gick och sjöng av munterhet. Tuomas tyckte, att hon alldeles som hade förändrat sig på de senaste dagarna. Hon kom än då än då och sporde om saker och ting, vilka hon inte ansåg sig själv kunna bestämma.

Solen sken klart. Nuotiojärvi speglade sina öar och stränder i sin spegelblanka yta. Göken gol i lövskogen bortom sjön.

Tuomas såg sig belåten omkring. Gården var festsmyckad. Byggnaderna hade han veckan förut bestrukit med rödfärg. Likaså staketet omkring gårdsplanen Nuotioniemi hade aldrig förr sett så glatt och hemtrevligt ut som nu, och gården föreföll heller inte längre främmande. Heinämäki kom endast mycket sällan i hans tankar numera.

Tuomas sysslade mäkta belåten ute på gårdsplanen.

Åja, detta började arta sig. Gården lyste som en herrgård ut över sjön och åkrarna där det inte fanns en enda sten lågo täckta av frodig, grön brodd. Det var ändå skönt med detta förvärv. Bara nu också Anna lade märke till allt detta. Och det hade hon ju gjort. Hon såg ju vilket bra hem hon nu hade. En vaknande ärelystnad smekte henne, då man ute i byn berömde och tjänarna kallade henne värdinna. Hon tycktes inte vara otacksam mot Tuomas, utan språkade som förr i tiden, satte sig på hans knä ibland och kom till hans bod om kvällarna.

— Hon har ändrat sig, yttrade Tuomas en dag till Janne, när de tillsamans voro ute på arbete.

— Tja, det är nog både si och så med den saken, menade Janne, som i hemlighet följt sin värdinnas göranden.

— Hur så?

— Bara det, att den kvinnan inte så lätt lämnar sina dåliga vanor.

Mer sade han inte om sina iakttagelser, och samtalet tröt. Hela dagen var Tuomas nedslagen, men redan på kvällen lättade Anna hans humör.

Och nu var det midsommar, sommarens gladaste dag. Och det gick inte an att hänga läpp. Kunde Anna kanske redan ha helt slagit Storgård ur hågen, eftersom hon i övrigt var förändrad. Och om himmelen var nådig och förskonade — — —. Då skulle friden återvända till gården, och livet skulle bli mycket bättre.

Anna gick över gårdsplanen. Hon stannade och föreföll rådvill.

— Skall du gå till kyrkan? frågade hon Tuomas, vilken stod i dörren till vagnslidret och putsade seldonen.

— Jag har tänkt göra det. Kommer du med.

— Nej, jag tror inte det — — — en annan gång — — — jag är visst inte riktigt frisk heller.

— Jag skulle heller inte ha någon vidare lust, men jag har ju ett par ärenden.

— Ger du dig av efter bastun? sporde Anna.

— Det vet jag inte riktigt.

— Men det sade du ju i går. Och jag har redan gjort i ordning matsäckarna. Nurmi-Juha får ro dig. Ida vill visst också till kyrkan.

— Det får hon väl, om hon vill. Och det är väl bäst att jag följer med samtidigt . . .

— På natten är det ju alltid lättare att gå också, sade Anna i detsamma hon gick.

Vad hade hon nu för orsak att vilja bli av med honom så på minuten? Kunde hon ha för avsikt, att själv gå till byn, då han — ——. Fruktade hon, att hon inte annars skulle komma iväg — — —.

Tuomas hade badat och klätt sig och gick ned till stranden, där Nurmi-Juha redan satt och väntade på honom. Janne kom gående efter honom på strandvägen.

— Hör du, jag skulle ha litet att säga — — —.

— Jaså, vad då?

— Jag måste säga det, fastän det inte riktigt passar kanske men — — —.

— Vad?

— Jo, jag kom att få höra, att Anna skickade Juhas pojke till Storgård med bud, att nu kunde han komma sedan Tuomas gått till kyrkan.

Tuomas stod som slagen av blixten.

— Nej, men nu ljuger du säkert!

Janne betraktade förvånad sin husbonde och sade:

— Det är ingen lögn. Jag kom att få höra när hon skickade i väg pojken. Men inte behöver du därför tro det, om du inte vill.

Tuomas helghumör var förstört. Hotfull vände han om för att återvända till gården, men stannade och sade till drängen:

— Jag vänder och kommer tillbaks — — —. Var till hands, om det behövs, men i hemlighet, så att inte Anna märker något.

Tuomas hade vänt och gick utmed en liten skogsstig mot gården. Han hade gripits av en rent fysisk svaghet, och knäna sviktade under honom. I bröstet låg känslan ov oförrätt och kyttade som en liten svag låga, men kunde vilken minut som helst flamma upp till obändig vrede.

Hur falsk måste inte Anna ändå vara! Och vilka lömska ränker smidde hon inte bak hans rygg, medan hon så länge han såg henne, gjorde sig så slät och oskyldig, som om ingenting mer skulle ha förekommit.

Gården sov. Gårdsfolket var ute och brände kokkoeld*) och daglönarna hade gått till sina hem. I bo-

---

*) Kokkoeldar motsvarar närmast valborgsmässoeldar. Enda skillnaden ligger i tidpunkten, vilken här är midsommarnatten.

skapsinhägnaden bredde sig röken tät och doftande, och skällkon råmade vid grinden. Någonstans fjärran ifrån hördes ett dragspels melankoliska toner.

Tuomas stannade orörlig på trappstenen. En underlig beklämning grep honom.

Men om Anna ändå inte hade bett Storgård komma, om hon i stället förbjudit honom, och Janne i såfall hört fel. Om hon för att få slut på sitt förhållande önskade ett samtal. Men Storgård torde nog vara pockande och krävande. Han måste skynda till hjälp.

Från förstukammaren hördes röster. Tuomas vände sig om och fick syn på Janne, vilken uppifrån vinden vinkade till honom att komma dit upp.

Tuomas förvred ansiktet i ett smärtsamt leende.

Jaså, Anna ville inte — —! Och han skulle skynda för att hjälpa henne — —!

Men en snabb rörelse strök han skorna av fötterna och klev tyst uppför stegen.

— Det är en liten lucka i taket, som de inte observera. Genom den både hör och ser man utmärkt, förklarade Janne. Men gå tyst.

Tuomas gick till den anvisade platsen.

Han fann en liten öppning, stor som hans flata hand och vilken de innevarande hade svårt att mär-

ka. Tuomas lade sig raklång och tryckte ansiktet mot öppningen.

Där var han, Storgård, och Anna satt på hans knä!

Tuomas tog sig om huvudet. Han kände det som om någon givit honom ett förfärligt slag över hjässan. Det blev svart för hans ögon och ådrorna bankade våldsamt.

Att han till råga på eländet skulle behöva bli åsyna vittne till alltsamman! Vad, — — vad var det nu som hände?

Anna klädde av sig och lade sig. Med brinnande blickar följde Storgård alla hennes rörelser.

Tuomas stelnade till. Alla känslor lämnade honom för ett ögonblick, och han märkte blott hur andhämtningen blev tung och förorsakade honom smärta. En enda klar och redig tanke ägde han kvar. Att gå ned och göra slut på de skamlösa med detsamma. Ingen nåd! Sitt återstående liv fick han gå i järn, men hämnden måste bli blodig och förfärlig!

Kallsvetten droppade från hans panna.

Han stapplade ned från vinden. Ådrorna hade redan en gång hunnit upphöra att banka, men blodet hamrade redan på nytt i det vildaste ursinne.

På väggen nere i förstugan hängde en yxa. Han

ryckte till sig den, och med ett förfärligt brak klövs dörren till kammaren mitt itu. Han höjde redan yxan på nytt för att dräpa till de två i sängen, vilka lågo som förstenade av skräck.

Men Janne sprang med en snabb rörelse genom dörren och tog bakifrån fatt i yxskaftet.

— Tuomas! Akta dig för blodsdåd!

Storgård flydde med Anna tätt i hälarna.

Tuomas vrålade som ett sårat djur, men han gav sig icke till att förfölja de flyende. Men ånyo fattande yxan, vilken Janne satt upp på dess plats, rusade han in i kammaren.

Sängen splittrades. Varje slag åtföljdes av ett rytande som påminde om en sårad vargs vanmäktiga vredestjut. Bordet flög itu och slungades ut i förstugan. Storgårds kläder skuros sönder som sörpa under den vansinnigt huggande yxan.

Slutligen dignade Tuomas kraftlös ned över förstutröskeln och brast i hejdlöst gråt.

FJORTONDE KAPITLET

Storgård rasade i sin maktlösa vrede. Han hade kört socknen runt och lyckats tillskansa sig några av Tuomas skuldförbindelser. Och han beslöt att genast lämna dem till indrivning. Tuomas skuldbrev till Nuotioniemi-Heikki hade han också försökt få köpa, men misslyckats. Heikki hade svurit och bett honom dra åt helvetet. Till på köpet hade han kallat honom för lätting.

Storgård sjöd av vrede.

För första gången lyckades inte hans planer. Och för första gången satte man sig upp mot honom. Tuomas fick i fred sköta sin gård, ehuru Storgård i sina tankar redan hade lagt den till sina övriga odlingar.

Tuomas ägde traktens bästa fiskevatten, och just detta hade Storgård allra mest eftertraktat. Men det

gick nu hans näsa förbı. Och Tuomas hade utan hans hörande sålt Heinämäki, och därmed måste han låta sig nöja, ehuru det grämde honom. Den tusan hade ett sådant arrendekontrakt, att Storgård stod maktlös. Och än mer! Tuomas torde trakta efter hans liv. Han hade antagligen redan då fått sätta livet till, såvida inte den andre fattat tag i yxan.

Storgård stod nere vid stranden och betrakade Nuotioniemi som lyste fram på andra sidan den breda viken. Den röda gården speglade sig, omgiven av släta åkrar, i den lugna sjön — — —. Den röda gården och de vidsträckta frodiga rågåkrarna.

Det var som helvetet självt, att ha dem så där framför ögonen. Om han blott kunnat komma åt den på ett eller annat sätt. Genom att samla på hand de av Tuomas skuldbrev han kunde komma åt förmådde han på sin höjd komma åt ett litet stycke, och gården stannade alltjämt i händerna på Tuomas. Och snart nog skulle denne skaffa sig ersättning för den bit han förlorat. Nej, han måste ännu en gång försöka övertala Heikki. Om inte på annat sätt, så genom att supa honom full och på så sätt skulle han ändå till sist få skuldbrevet i sina händer.

Storgård skrattade muntert åt sitt fiffiga påhitt och begav sig mot gården. Där gick han in i sin kammare och stjälpte i sig ett fullt glas konjak.

Asch — — — det kändes ju inte det minsta, sved

inte i halsen ens. Han var tvungen att skaffa sig hembränt.

Värdinnan, en mager och till utseendet förgrämd varelse, kom in i kammaren.

—Jag skulle vilja be dig om något, sade hon tveksamt.

— Vad då?

— Jo, att du äntligen skulle sluta upp med att eftersträva en annans hustru. Man säger att du har dina ögon riktade bort åt Nuotioniemi på det viset. Och det kommer aldrig att sluta väl, mins det. Elände blir det bara till sist.

— Åh, håll käften — — —. Du har inte med mina angelägenheter att skaffa. Och på mig biter inga förbannelser.

— Om inte för annat så för din heders skull — — — överallt talar man redan om dig — — —.

— Vem pratar, du kanske?

— Nej, men — — —.

—Nå, så drag då för fan i våld! Mig rör inte deras prat!

Värdinnan reste sig, men stannade vid dörren.

— Vehka-Maria är här med sitt barn. Hon frågar efter dig.

— Vad vill hon mig?

— Be om hjälp naturligtvis.

— Av mig — — —. Hon kan gå till fattighuset.

— Men — — — hon säger, att barnet är ditt.

—Må hon ryka så långt vägen räcker med sin snoriga unge! Alla tiggerskor skulle man också — — —.

— Måste då jag hjälpa henne, eftersom du inte vill göra det.

— Ut! Genast!

Värdinnan gick. Storgård öppnade skåpet, stjälpte i sig ett glas konjak, ett andra likaså och sedan ännu ett tredje.

Jaså, hans barn — — — vem av dem kunde ge sig fan på det — — — ja vem! — — Men tigga, det kunde de.

FEMTONDE KAPITLET

Tuomas gick och slog raskare än någon annan på ängen. När han sett, att alla hans vackra planer och beräkningar krossades och bit för bit föllo sönder, började han i arbetet söka en smula lättnad i sina tunga funderingar.

Nästan utan att vila sig höll han ut natt och dag, turvis på höängen och den nybrutna åker, vilken han tänkt beså till hösten.

Slagna av skräck betraktade gårdsfolket hans oerhörda arbete och aldrig sinande krafter.

Tuomas uppmanade dem att vila sig, men själv rastade han aldrig. Om dagarna medan de andra vilade middag, reparerade Tuomas verktygen, och om nätterna spände han hästen för plogen och först på morgonen, när solen gick upp, spände han den från.

—På det där sättet tar du livet av dig till sist, sade en gång Janne. Och det tycks ändå inte söva ditt sinne till ro.

— Vad spelar väl det för roll — — — om det bara ville ta slut, svarde Tuomas med skälvande röst.

Han hade magrat och blivit än mer kutig än förut. Skäggstubben frodades, och ögonen hade fått ett bittert, lidande uttryck.

Och till allt det övriga hade en ny plågsam tanke vunnit insteg hos honom. Var pojken hans eller Storgårds?

En gång tidigare hade han redan undrat däröver, men skämts över tanken och slagit bort den. Nu hade den kommit på nytt med förnyad styrka.

Pojken hade redan börjat gå och jollrade fram sina första ord. Genast när Tuomas kom från arbetet stultade han emot honom och sade på sitt eget förtroendefulla sätt ”far”. Men fadern måste med blödande hjärta betvivla riktigheten av barnets utsago.

Och det var det tyngsta av allt. Om han blott kunde komma till klarhet om detta, men hur skulle det gå till. Vem visste väl det?

Stundom kände han det som ett brott, att betvivla sitt fadersskap, men mot de tumlande tankarna i sin hjärna förmådde han intet.

Ständigt måste han stå i en mördande korseld.

Vem skulle rädda honom därifrån, vad skulle hjälpa honom ens för en stund? Intet! Det återstod honom blott att härda ut, tills han kraftlös stupade.

Nuotioniemifolket hade redan ett par dagars tid varit i arbete på ängen vid Rantakaarti. Den var långt avlägsen från gården och nätterna tillbragtes i det doftande höet.

Tuomas hade slitit i ett; turvis mejande, turvis bärande tort hö till ladan.

Solen gassade het, och höet torkade snabbt. Ännu några vackra dagar och det vore lyckligt bärgat.

Men inte ens häråt kunde Tuomas glädja sig, ehuru arbetet gick undan och gårdens inkomster ökades för var dag, så att han därigenom blev i tillfälle att göra en bra avbetalning på gårdens köpeskilling.

Det blev middagstid och folket samlades i ladan för att äta. Tuomas gick till en källa i närheten för att släcka sin brinnande törst.

Han möte Mäkäräinen, fjärdingsmannen. De satte sig på ett skuggigt ställe för att vila.

Vad kan det nu vara frågan om ———? undrade Tuomas för sig själv. Ärende har han alldeles säkert, annars vore han inte här en så vacker dag —.

Om en stund talade Mäkäräinen också om sitt ärende. Han hade kommit för att indriva Storgårds fordran.

— Vad i helvete — —? Storgård har inte en penni att fordra av mig.

—Månne inte lånet du tog hos Hautala för en månad sedan, när du skulle bryta nying, hamnat i klorna på Storgård, menade fjärdingsmannen.

— Skulle Hautala kunnat vara så falsk?

— Så tyckte jag Storgård sade. Och jag har förresten hört, att han skall ha försökt få din skuldförbindelse av Heikki.

Tuomas svor. Trodde kanske Storgård, att han skulle få klå åt sig Nuotioniemi på samma sätt som han gjort med så många andra grannars gårdar.

— En gång bedrog den skurken sig i alla fall, sade Tuomas och begav sig mot ängen igen.

— Det hoppas också jag, tillade Mäkäräinen och tog avsked.

SEXTONDE KAPITLET

Tuomas hade ännu medan han låg sömnlös i tysta, tigande nätter hoppats att förhållandet mellan honom och Anna skulle förändras, om också inte till vad det förut varit, så likväl därhän, att det bleve lättare att uthärda. Han skulle ännu ha vari redo att förlåta, om han blott vetat med säkerhet, att Anna inte längre tänkte på Storgård och i framtiden ville vara honom trogen. Och om han med säkerhet vetat, att pojken var hans.

Där var det nu igen! Hur skulle man kunna veta det?

Han skulle i alla fall ha varit redo att tro, om blott Anna velat ångra sig och försäkrat att åtminstone pojken var hans. Om det till en början kunde komma b ott därhen att han finge tala med Anna om pojken finge höra henne försäkra, att det var hans pojke.

Bleve blott den världen obefläckad ändå.

Men den fläckades förr än Tuomas ens kunde ana det. Slåtterfolket fortsatte arbetet borta på utägorna på andra sidan sjön, där man ämnade stanna en hel vecka utan att under tiden återvända till gården. Anna hade som vanligt stannat hemma och alla de övriga gett sig av till utängen.

En kväll brast en del i slåttermaskinen och Tuomas var tvungen att bege sig hem för att reparera den.

Under rodden fick han för sig, att överraska Anna. Därigenom finge han se om hon var ensam eller ej.

Han drog upp båten i strandbuskaget och gick bakvägen upp till gården.

Från stugan hördes ljudet av lågmält samtal. Tuomas smög sig fram under det öppna gavelfönstret och stannade lyssnande.

Där var Storgård återigen!

Tuomas hade lust att se efter om Anna satt i hans knä. Lill-Matti hördes springa omkring där inne skrattande och jollrande.

—Tror Tuomas alltjämt att den där pojken är hans? hördes Storgård fråga.

— Naturligtvis. Vad skulle han kunna misstänka.

— En kvicktänktare karl skulle nog göra det, men naturligtvis inte en sådan som Tuomas. Det syns ju redan på hans ögon.

— Också i övrigt liknar han dig, hördes Anna svara.

Storgård skrattade.

— Kom till far din, pojke. Snart blir det karl av dig, men visa då, att du är din fars son och inte en stackare.

Ett nytt skallande skratt i vilket Anna hördes deltaga.

Tuomas ögon mörknade. Med sammanbitna tänder måste han behärska sig.

— Nu måste jag gå och driva hem boskapen, hörde han Anna säga.

—Varför skall du gå så snart, försökte Storgård övertala henne.

— Jag måste. Men du kommer väl hit i natt — — jag är så rädd för att vara ensam.

— Naturligtvis gör jag det. Kanske jag skulle ta och gå och lägga ut nät — — —.

Storgård hördes avlägsna sig.

Om en stund gick Tuomas in i stugan.

Anna ryckte till, ömsom rodnande, ömsom bleknande.

— Varifrån kommer du? sporde hon.

Tuomas stod tigande och hotfull som ett berg i dörröppningen. Lill-Matti, som observerade honom, jublade av glädje och sprang emot honom.

Tuomas sköt pojken ifrån sig. Barnet betraktade honom förvånat och brast i gråt.

— Har här varit någon? frågade Tuomas slutligen.

Anna betänkte sig ett ögonblick.

— Nej, inte har jag sett någon.

— Du ljuger, din satan!

Anna sjönk ned på en stol. Hur skulle det nu gå med henne. Tuomas stod hotfull med ansiktet förvridet av vrede mitt på golvet.

Pojken närmade sig ånyo.

Tuomas brast ut i bittert skratt.

—Nej, du får gå till Storgård, horunge!

Anna började snyfta. Pojken gömde sig bittert gråtande hos modern.

Tuomas vacklade som för ett dråpslag. Efter att en stund ha kämpat emot började också han snyfta. Barnets sorg grep honom starkast. Aldrig förr hade fadern stött honom från sig på detta sätt. —

Tre i gråt skälvande ansikten, två hjärtan sargade till blods — —.

Tuomas reste sig och ville taga pojken i famn.

— Far tar Lill-Matti.

Anna skylde oreflekterat sitt barn med dödlig skräck målad i sitt ansikte.

Tuomas stod som förstenad. Barnet ville inte

mer komma till honom. Det dolde sitt ansikte i moderns sköte och tycktes frukta honom.

Den gamla väggklockan slog några rosslande slag vilka bröto den tryckande tystnad, som blivit rådande i stugan.

Tuomas suckade tungt och gick ut. Också den sista lilla gnistan av hopp slocknade inom honom. Lång, ändlös natt tog vid.

SJUTTONDE KAPITLET

Solen sjönk bakom Nuotiojärvi och förgyllde för en stund de döende vågorna medan markerna andades starka, rusande dofter.

Anna satt på en sten nere vid stranden och stirrade ut över sjön. Hennes kropp skalv ännu efter den våldsamma, krampaktiga gråten nyss.

Vad, vad hade hon gjort Tuomas och — barnet? Ja, varför inte också barnet. Berövat Tuomas hans barn, hans faderskap, och tagit från barnet dess far. Hon, hon, eländiga stackare, hade gjort det!

Först nu fattade Anna vidden av det brott hon begått. Först nu. Nu när det var för sent!

Allt, allt försent! — Allt!

Tuomas hade nyss rott över sjön. Knappast skulle han väl vända åter. Varför skulle han förövrigt göra det? En ensam man, som inte längre ägde varken hustru eller barn. Hon hade berövat Tuomas sig själv och barnet. Men han ägde ju ännu hemmet. Men var det hans hem, detta hus som hyste en annans älskarinna — — en annans barn —?

På nytt började Anna gråta krampaktigt och tröstlöst.

Varför, varför hade hon inte förr märkt allt detta och lämnat den skamliga, smutsiga stig hon gått? Ja, varför? Och varför kom hela denna känsla av brottslighet och sorg över henne så här plötsligt? Varför fick inte allt vara som förr?

Nej, nej, nej! Inte som förr!

Vad tänkte väl Tuomas nu? För en liten stund sedan stod han i smedjan och smidde på ett rödglödgat järn. Och släggslagen hade hörts hotfulla, som om han tyckt sig ha sitt hems skövlare på städet och velat krossa dem med slagen av sin slägga. Där rodde han nu över sjön. Knappast vände han åter!

Åh, om han komme igen och ännu en gång ville förlåta allt. Men det skulle han aldrig göra. Aldrig mer skulle han tro på den kvinna, som dragit

skam över sitt hem och sin man. Han skulle inte tro, hur hon än försäkrade och lovade att ändra sig och bliva en annan människa.

Alla, allt var förbrutet!

Hur hade hon också kunnat gå så långt i sin brottslighet? Så långt! Var hon kanske, — Anna skrattade bittert — bättre när hon gifte sig? Förförd och skändad av Storgård. Storgårds älskarinna! Inte dess bättre.

Men vad hade förmått henne att fortsätta ett sådant liv? Varför hade hon inte tidigare förstått vidden av sin brottslighet och Tuomas förfärliga lidande? Hon hade ju bara skrattat åt honom. Drivit gäck med honom.

Var det blodet, hennes heta, unga blod, som tvungit henne att fortsätta med sin otrohet mot Tuomas? Och att ljuga och bedraga! Åh, så falsk hon ändå hade varit!

Anna påminde sig något och rodnade av skam. Hon var grosess. För några dagar sedan hade hon känt det nya livets första rörelser, men ändå inte kunnat tänka dess längre.

Men nu! Hennes skam skulle alltså bli ännu större. Ännu ett barn skulle hon föda åt Storgård. Förmådde hon mer härda ut med denna sin skam?

Och Tuomas? Han drev väl den brottsliga med sitt barn ur huset.

Anna reste sig, gick upp till gården och in i stugan.

Pojken sov i sin vagga. Stackars Lill-Matti. Hur led inte hans känsliga barnasinne av att fadren inte mer smekte honom, utan stötte honom ifrån sig.

Anna slog sig ned på bänken och satte vaggan i rörelse. Ute var det skimrande vacker och ljum juninatt.

Genom det öppna fönstret såg Anna ut i natten. En skrämmande känsla av ensamhet och skärande sorg grep henne.

Vad hade fått henne att så här plötsligt vakna? Jo, barnets gränslösa sorg och Tuomas smärta över att se barnet lida av hans vrede. Varför hade det inte skett förut, tidigare? Tuomas hade inte behövt få reda på någonting, och hon hade fått hans förlåtelse för sin otrohet.

Men hade det varit rätt, att Tuomas ingenting skulle ha fått veta? Och det andra, ännu ofödda barnet? Åh, denna förfärliga sorg! Åh, kunde då ingenting hjälpa mer? Kunde inte ens det, att hon aldrig älskat Tuomas, göra det?

Men varför hade hon tagit honom, då hon inte brydde sig det ringaste om honom? Ja, men han hade ju älskat henne, fast allt krossades av Storgårds besuddlade händer.

Åh, detta mörker — —!

ADERTONDE KAPITLET

Att också detta skulle komma.

Tuomas slog i tappen*) och sköt ut båten sedan han tagit av sig rock och hatt. Han satte sig på toften och började ro i vrede, så att båten hoppade som ett spån på den lugna vattenytan.

Att detta verkligen behövde komma, som om inte det förutvarande varit mer än nog att uthärda. Anna i grosess! Genom Storgård! Herre gud, så mycket han ändå måste tåla och bära! Först få veta, att pojken, vilken han älskat och hållit för sin, inte var hans, utan hans värsta fiendes, och så följde ännu ett slag, som om inte det första redan varit nog.

Allt, allt krossades. Den enda glädje han ännu

*) De finska insjöbåtarna äro så konstruerade, att ösningen försiggår genom ett hål i båtens akter. Det var tappen till detta hål Tuomas slog i.

haft, pojken, togs ifrån honom. Nu ägde han inte någonting kvar utom skammen. En skam så stor, att han knappt rådde bära den.

Och hade han blott kunnat få bo någonstans fjärran från alla andra människor, så att ingen fått veta av hans vanära ändå Men nu talades det alldeles säkert om den överallt, och alla skrattade åt honom. "Det är också en karl", sade de, "som underhåller Storgårds älskarinna och barn."

Hade han någon möjlighet att fly och lämna allt. Och kunde han möjligen finna en plats, där det icke fanns människor? Nej, var skulle han finna den. Och skammen skulle ju ändå följa honom. Det gick inte att fly.

Tuomas rodde så att vattnet forsade om stäven. Han var på väg till kyrkbyn för att tala med prosten. Någon måste han meddela sig med, och vem annan kunde han då vända sig till än de gamla, vänliga prästen. Och säkerligen skulle denne giva honom ett råd som det vore värt att följa.

Årtullan brast, och Tuomas fick paddla sig i land för att tälja en ny.

Augustimorgonen var vackert klar och lugn. Luften var fylld av dofter. Gårdarna och åkrarna utmed stränderna, speglade sig i den lugna sjön. Ute på åkrarna skar man råg. Glada röster ekade från alla håll och vid några torpställen syntes man redan ha

värmt riorna. Luften var fylld av doften från torkad säd.

Tuomas rodde vidare.

Underligt föreföll det honom nu, att han inte redan mist tålamodet, slagit sönder och samman hustrun och hennes yngel, särskilt när han fick veta detta sista. Blind hade han varit, som inte tidigare märkt någonting. Men vad hade det för resten varit till för båtnad, om han också hade sett .

Tuomas hade för prosten klargjort sitt ärende.

— Bara du nu inte ser i syne, min kära Tuomas, sade prosten.

Tuomas fattade eld, när han hörde prosten tvivla.

— Nej, det är inget misstag. Hon har för resten själv erkänt. Och jag själv och flera andra ha med egna ögon sett det.

Prosten funderade. Hans ansikte fick en ännu vänligare prägel.

— Ja, då står det verkligen illa till. En bättre hustru vore du värd, stackars Tuomas. Och att just du skulle få en sådan kvinna!

Tuomas tog vid.

— Jag har också ofta undrat varför jag skulle råka ut för en sådan och varför jag fick en så tung börda att bära.

— Det är bra att begrunda huru mycket var och en orkar bära och i vilken mån var och en behöver herrens gissel, sade prosten.

— Men jag orkar inte längre.

—Nog vet han, huru mycket du orkar.

— Men jag orkar i n t e!

— Åh, du håller först nu på att lära dig bära. Bördan käns till en början mycket tung, men så småningom vänjer du dig vid den, tills du slutligen knappt märker huru mycket det är som tynger dig. Så är det att vandra korsets väg. Man får inte tappa modet redan vid de första stegen.

— Men varför gav han just mig en sådan väg att gå?

— Han har väl älskat dig mer än sina andra barn.

— Är då hans faderskärlek sådan?

— Sådan är den. Den han älskar, den agar han. Du har kanske varit styv i ditt sinne och otacksam för de gåvor han givit dig, och han har på detta sätt velat ge dig en påminnelse. För var och en utser han den väg som är lämpligast.

— Hur mången är det väl som tackar honom, ehuru allt går dem väl i händer. Och jag har ändå gjort det.

— Sådan är den väg man måste gå. Man får inte spörja, varför gjorde du så här just med mig och inte med någon annan, och varför lät du inte mina

dagar vara giada. Det ges ingen annan utväg än att taga allt som han giver det.

Tuomas teg.

Jaså, det var således så. Och då gjorde således alla andra på så sätt; togo emot allt utan att knota. Prosten menade nog väl, men inte gagnade han honom något. Taga emot ett dylikt kors och bär det utan att klaga. Det gick ej! Skulle prosten själv gjort det, ifall det ödet blivit hans?

Efter en stunds betänkande sade Tuomas:

— Jag sitter här och undrar vad prosten själv skulle göra i mitt ställe. Skulle prosten taga sitt kors utan att knorra?

— Det skulle nog bliva svår att icke klaga. Sådan är nu en gång människonaturen, men vad vore att göra, annat än att finna sig i sitt öde.

Tuomas tvivlade, men sade ingenting.

— Du kom väl hit, Tuomas, därför att du önskar skilja dig — — —.

— Från vad?

— Från din hustru.

— Det har jag aldrig ämnat.

— Det var rätt, så bör en man tänka. Nu är du på rätt väg, blott du nu tålmodigt fortsätter. Och om din hustru fortfar med sitt dåliga leverne, så hämta henne blott hit, nog skall jag — — —.

Tuomas sade adjö och gick. Prosten följde ho-

nom till dörren och gav honom ännu några råd som kost på vägen.

Kommen genom prästgårdens åkerled och ut på skogsstigen, satte sig Tuomas på en sten.

Inte hade han då någon vidare stor nytta av det besöket. Bär ditt kors, det var den enda trösten, det enda råd man kunde ge honom, men vad skulle han ta sig till då han inte orkade. Skulle de väl orka själva, om de voro i hans ställe. Det var så lätt att säga det till andra, men de borde pröva själva. Om de kunde säga honom hur han skulle få krafter nog för att härda ut, men se det kunde de inte. Prostens mening var nog god, men vad hjälpte det honom, då han inte längre förmådde stå ut. Lika mörkt var det kring honom som förr. Inte en skymt av dager från något håll.

Om blott mor hade levat ändå. Hon hade nog vetat giva honom bättre råd. På henne skulle han åtminstone ha litat och därför försökt göra som hon rådde honom. Men mor hon sov under sin kulle. Och väl var det. Hon visste ingenting om sin pojkes öde.

Tuomas gick till kyrkogården och letade rätt på sin mors grav.

Där vilade hon i ro efter sin långa, tunga arbetsdag, bäst av alla och kärast — — — kärast.

— Hade du levat, mor, skulle vi väl tillsammans

ha kommit till klarhet. De bästa råden får man ändå alltid av sin egen mor.

Tuomas satte sig på kullen. Han tyckte det var som om modern kommit och satt sig bredvid honom, tagit hans hand i sin och talat ömma ord till honom.

— Stackars, stackars mitt barn. Nog såg jag redan medan jag levde hurudan den människan var, som tjänade i Storgård.

— Men vad skall jag göra, mor?

— Driv henne ut ur ditt hus, mitt barn.

— Finner jag då därigenom ro?

— Ro — — — ja — — — jag vet ej — — — men hon vore dock borta ur din åsyn. Det bleve dig lättare att leva.

— Nej, lilla mor, min skam skulle icke plånas ut för det. Allt värre bleve den blott.

— Det är väl så, men — — — om du ändå skulle försöka.

— Nej nej, — — — det hjälper inte. Sorgen över mitt förlorade barn kan ingenting skingra. Den bränner mig alltid som ett glödgat järn.

Mor tystnade för en stund.

—Men du har inte gått i kyrkan, kanske du därför fick ditt hårda öde.

—I kyrkan — — — jag har ju skämts för att gå

dit, alla skulle ha pekat finger. Och för resten — — — ja, knappast skulle det ha varit dess bättre ändå.

Modern tycktes redan vara mycket avlägsen.

Således inte ens hon kunde ge honom ett råd, som skulle ha hjälpt honom om så blott för en enda liten stund. Det fanns ingen annan utväg än att fortsätta den tunga vägen ända till slutet.

NITTONDE KAPITLET

Tuomas hade skaffat pengar för täckandet av skulden till Storgård och gick nu för att betala den.

Det hade suttit hårt åt innan han fått ihop summan, och hade skulden varit till någon annan än Storgård, skulle han för länge sedan ha gett tappt. Men denne fick icke komma därhän, att han kunde njuta av en lyckad utgång på sina smutsiga planer.

Mången tröskel fick Tuomas nöta under sin vandring efter pengar. Fick ödmjuka sig och skämmas. Genast han kom innanför dörrarna betraktade man honom förvånat och tänkte: ”Se där är han nu

den förre Tuomas på Heinämäki, vars hustru sägs föra ett dåligt liv tillsammans med Storgård.” Man frågade hur det stod till, men tystnade sedan som på överenskommelse.

Antagligen visste de väl redan om förhållandet med Lill-Matti. Helt säkert pratades det redan också därom, eftersom en av de grannhusbönder, vilka han sporde om pengar, genast sade:

— Du får allt lov att hålla bättre reda på hustru din, annars kommer hon snart nog att utan ditt hörande skaffa familjen tillökning.

Fy, för djävulen, vad allt detta grämde honom! Om de hade förstått att tiga ändå. Men det är ju alltid så lätt att blanda sig i andras angelägenheter.

Storgård höll på att sela på sin hingst, när Tuomas steg in på gården. Hingsten vrenskades och stegrade sig under ständiga försök att trampa ned mannen som selade på honom.

Tuomas stod och såg på. Han kände ett svagt hopp att hästen skulle lyckas i sina bemödanden och trampa ned sin husbonde så att det syndfulla blodet stänkte omkring!

Storgård märkte honom och ryckte till.

—Jag kommer för att betala den där skulden, sade Tuomas kallt.

— Vilken skuld? — — Jaså, den — — — ja, Hautala fick mig att övertaga den — — —. Men låt oss gå in, låt oss gå in, uppmanade han lismande.

— Det är bäst att du bara kommer hit med skuldbrevet kvitterat och bevittnat, sade Tuomas hätskt.

Nå, nog kan du väl stiga in ändå — — — det kan ju hända att det finns kaffe. — — — Han fick mig verkligen att taga det här skuldbrevet, eftersom han var i behov av pengar, som han sade.

— Du ljuger, din satan! Själv har du bett om det. Också förbindelsen till Heikki skulle du ha övertagit, om du bara fått det.

Storgård såg ned och gick in för att hämta skuldbrevet. Sedan han fått pengarna för detsamma, försöke han ännu förklara.

— Också jag har behov av pengar ibland och måste kräva.

— Nej, du, det var gården du hoppades komma åt genom dina usla ränker, men förgäves arbetade din smutsiga hjärna den här gången. Du borde skämmas din skurk!

Storgård skrattade lömskt.

— Gör dig inte till — — — det kan väl ännu hända att den går dig ur händerna.

— I dina smutsiga klor hamnar den i alla fall inte, din stinkande hund!

Tuomas vände sig om och gick.

TJUGONDE KAPITLET

Anna gick som i sömn.

Allt för sent hade hon kommit till insikt om sin brottslighet.

Hon hade försökt övertyga Tuomas om, att barnet hon gick med inte var Storgårds, men Tuomas hade skrattat kallt åt hennes försäkringar. Var hon så blind, att hon trodde inte han kunde räkna tiden. Nu skulle hon inte längre föra honom bakom ljuset. Tuomas trodde inte ens det, att hon redan avskydde Storgård och det liv hon hittills fört. Han trodde fullt och fast , att hon alltjämt bakom hans rygg hade sina möten med den andre.

Allt, allt var förbrutet!

Ingenting annat än graven kunde nu längre hjälpa henne. Om hon finge dö ändå!

Hennes nätter voro sömnlösa och fyllda av skräck.

Om dagen sved hennes samvete som av en ständigt brinnande eld.

Ett sådant hem och en sådan man hade hon för en skändlig förförares skull bedragit och höljt med skam. Och pojkstackarn! Det oskyldiga barnet fick också lida därför. Helvetet hade öppnat sig för henne efter de heta, skändliga fröjdernas slut. Om hon blott kunnat återvinna Tuomas förtroende och få hans förlåtelse. Men det gick ej.

Storgård som sett Tuomas ro mot kyrkbyn, hade genast begett sig till Nuotioniemi.

Anna var ensam hemma. Endast barnet lekte ute på gården.

— Det kommer aldrig att hända mer, och jag ber, att du inte retar mig längre, sade Anna hårt.

Storgård nästan vred sig för hennes fötter i sin blinda lidelse.

— Åtminstone ännu en gång — — — en sista gång — — — var inte så grym, Anna. Om du visste hur jag längtat efter dig — — — dag och natt — — — jag skall driva alla kvinnor ut ur mitt hus, om du vill — — — om de äro hindret — — — du får pengar eller vad du vill — — — hör nu, Anna — — — älskade — — — jag blir galen, om du inte — — —.

Anna stod hård och oböjlig som stål.

— Eländiga karl! Mitt liv har du förstört med dina smutsiga händer och hur många andras liv har du inte gjort med på samma sätt. Gå, gå, jag vill aldrig se dig för mina ögon mer!

Inom Storgård kokade vreden.

Jaså, den där vackra synderskan kastade skulden på honom — — — men nu skulle han ändå böja henne. —

Anna ryckte till sig en slaktkniv som satt instucken i en väggspringa.

— Försök att komma mig ett enda steg närmare, sade hon.

Storgård rusade rytande ut och svärjande sköt han ut sin båt och rodde därifrån.

På Nuotioniemi hade man tröskat färdigt. Sädesbingarna voro fyllda till brädden. På skogsängarna stod gräset frodigt och höstsådden tycktes arta sig väl.

Tuomas stod i och arbetade som förr från morgon till kväll, men någon arbetsglädje kände han inte mer. Han arbetade blott därför, att han måste företaga sig något. Och därför att han inte hade ro att vara sysslolös.

Dagarna hade blivit kortare och himlen var ständigt molntäckt. Om nätterna regnade det, och Tuo-

mas hörde hur det piskade mot förnsterrutorna medan han låg sömnlös i sina tunga tankar. Han kunde inte låta bli att tänka . Inte, hur han än försökte.

Och alltid sörjde han bittert över, att pojken, Lill-Matti, ändå inte var hans när allt kom omkring. Var det inte, ehuru han ännu var honom så kär, som om han varit hans eget barn. Faderskärleken släcktes inte så lätt.

Tuomas beslöt att inte titta åt pojken, inte ta honom i famn, men när barnet kom emot honom redan i dörren, sträckte armarna emot honom och sade med sin troskyldiga lilla barnaröst: "far skall gunga Lill-Matti", kunde han inte göra sig hård, utan tog barnet på sitt knä och försökte låta bli att tänka.

Om han blott aldrig fått veta att pojken inte var hans, och om han alltjämt kunnat intala sig att det ändå var hans pojke, men han förmådde det ej.

Och om han kunnat hoppas, att barnet Anna bar under sitt hjärta, var hans eget, skulle det ha varit lättare för honom, och livet skulle ännu ha kunnat ändra sig till det bättre. Den svidande sorgen skulle ha slocknat åtminstone för en tid; men inte ens det var honom förunnat.

Det var Storgårds unge Anna gick med. Hon sade sig ångra sina handlingar, men vad visste han huruvida hon verkligen gjorde det. Han satte ingen lit till sin hustrus löften och försäkringar, ehuru hon

gråtande ångrade och erkände, lovande trohet för framtiden. En liderlig kvinnas löften, vad betydde väl de!

Som ett löv för vinden drevs kvinnan av sin kärlek och sin lidelse.

Tuomas kunde inte mera varken vredgas eller rasa. Alla andra känslor, förutom sorgen, hade slocknat inom honom.

Rasat hade han för sista gången, då han fått vetskap om Annas grossess. Nu kunde alltsammans komma på ett ut.

Hittills hade han alltjämt hållits uppe av ett svagt hopp, att allt ännu kunde reda upp sig och bli bättre. Han hade stundtals gripits av en fix idé, att alltsammans blott var ett narrspel, påhittat för att driva med honom. Lill-Matti kunde vara hans liksom också det andra barnet. Anna endast gäckades med honom och skulle snart tala om, att allt endast varit skämt.

Det var en fantasi skapad av hans sjuka hjärna, en tanke som fick honom att uppskjuta sin beslutade död från dag till dag.

Tuomas hade tillsammans med Janne hela dagen varit ute och plöjt. Höstkvällen började skymma. Hästarna spändes ifrån och släpptes på bete i hagen. På hemvägen sade Janne:

— Du borde i alla fall vara herre i ditt hus, Tuomas, och äntligen en gång ge den lymmeln ett sådant kok stryk att han aktade sig för att kretsa kring gården vidare.

— Vem då?

— Storgård naturligtvis. Du tycks inte märka det, eller bryr du dig inte mer om det, att han allt ännu ibland smyger sig in till Anna.

— Och vågar Anna verkligen ännu — — —.

— Det vet jag förstås inte, men hela människan är mig så motbjudande, att jag inte vet vad jag skulle ha tagit mig till, om jag varit i ditt ställe.

Tuomas för länge sedan slocknade vrede flammade upp på nytt. Den skärpte honom i hans beslut Nu var skammen för stor för honom att bära. Han måste slippa att se och höra den. Livet var allt för tungt för att han en enda dag mer skulle kunna härda ut med det.

Tuomas satte sig vid åkergrinden.

— Du har alltid varit mig en god kamrat och vän, sade han med kvävd röst till Janne. Vill du göra mig ännu en tjänst?

— Det vill jag visst.

— Gå då i kväll och bed min syster Gustava komma till Nuotioniemi i morgon bittida. Jag ville träffa henne innan — — —.

Stämman brast. Om en stund fortsatte han:

— Om du samtidigt ville säga till Mäkäräinen att också komma och höra mina sista bestämmelser.

Janne såg förvånad på Tuomas. Slutligen förstod han allt. Hans ögon blevo fuktiga.

— Tänker du då — —?

— Jag förmår inte längre bära min skam, sade Tuomas, och rösten stockade sig. Vad gagnar det att dröja. Livet har ändå ingenting mer att ge mig. Det är bäst att gå — — —.

TJUGOANDRA KAPITLET

Det var tyst i stugan. Endast den gamla väggklockan tickade sakta.

Framme vid bordet satt Mäkäräinen och skrev. Tuomas satt bakom bordet med huvudet lutat i händerna. Mäkäräinen började läsa upp vad han skrivit.

— — — — —Att gården efter min död handhaves av Janne, vilken härför erhåller till Nuotioniemi hörande norra utmarker jämte det därpå varande torpet och vid giftermål fyra kor från gården — —.

— Och sedan — — —.

— Min hustru må så länge hon lever från gården erhålla sitt underhåll. Om gården av någon anledning försäljes erhålle hon en gång för alla två tusen mark. Och sedan — — —.

Det började rycka i Tuomas ansikte, och han måste torka sig i ögonen med handen.

— Lill-Matti erhåller vid fyllda tjugo år det andra torpet, återstående utmarker och en tidigare utstakad skogslott som oförgriplig egendom.

”Detta får Lill-Matti”, hade Tuomas velat ha skrivet i sitt testamente, ”som gåva av sin far, vilken icke äger rättighet att kalla sig hans fader”, men det blev icke skrivet.

Gustava, Tuomas syster, satt på gavelbänken och snyftade lågt.

Vänta, tänkte Tuomas, betraktande henne, nog skall jag minnas dig med.

— Och sedan?

— Erhålle min syster Gustava, sedan gården är till fullo betald, årligen intill sin död femhundra mark. Erhålle fyra tusen mark i ett för allt, om gården av någon anledning kommer att försäljas.

Tuomas ansikte fuktades av kallsvett. Nu följde den värsta paragrafen

Gustava kom fram till honom.

— Har du glömt ditt löfte? Du sade, att du också skulle ge den ofödde något, sade hon seende på sin bror.

Tuomas torkade kallsvetten ur pannan och svarade:

Det skall jag också göra.

— Sedan?

Mäkäräinen plitade under djupaste allvar med sin darrande hand.

—En underlig man den där Tuomas, tänkte han för sig själv.

— Erhålle det ofödda barnet en gång för alla ett tusen mark.

Nu var det gjort. Tuomas drog en suck av lättnad. Att det likväl gick så lättvindigt efter alla dessa många strider han fört med sig själv.

Mäkäräinen betraktade frågande Tuomas. Var det någonting mer — — —?

— Och sedan, om något återstår, må detta delas lika mellan Janne, Gustava, Lill-Matti — — —.

Tuomas stannade.

— En återstår ännu.

Gustava ryckte honom i armen och såg honom uppmuntrande in i ögonen.

— Och min hustru, tillade Tuomas raskt. Och sedan är det färdigt, bara jag hunnit skriva mitt namn Du, granne, får sedan sköta om resten.

Mäkäräinen reste sig för att gå och kramade Tuomas hand till avsked.

— Är nu allt detta riktigt, så att du — — —? undrade Gustava.

— Är du inte nöjd med din lott? sporde Tuomas.

— Det menade jag inte. Bara det, att då du så här frivilligt — — —.

— Nog är det som det skall — — —. Ingenting får mig att rygga mitt beslut.

— Ja, det är kanske så, sade uttrycket i systerns ansikte. Allt annat kan en man bära, men en sådan skam — — —.

Det började skymma.

Tuomas satt vid ena bordsändan med Lill-Matti på knäet. Gustava satt mitt emot. Bror och syster tycktes ha mycket att säga varandra, men de tego båda.

TJUGOTREDJE KAPITLET

Höstkvällen mörknade. Blåsten slet de gulnade löven från träden och spred dem ut över de nakna fälten och den gyttjiga byvägen. Från de grå molnen föll då några regndroppar.

Tuomas hade tagit ett tyst farväl av gården. Med en sorgsen blick hade han ännu en gång smekt tegarna, ladorna, ladugården och rian ute på åkern.

Där låg det nu allt, och skulle bli en annans. Just som han hunnit fästa sig vid det, måste han avstå från det.

Tuomas återvände från nyodlingen, där han tagit farväl av sitt folk.

— Vart skall husbon nu? hade en av männen frågat. Samma fråga var synlig i alla de andras ansikten.

— Mycket långt bort, hade Tuomas svarat med

halvkvävd röst och bett Janne följa sig tillbaka till gården.

— Sköt sedan väl om allt. Skatten skall betalas i nästa vecka. Omkring nyodling får du gärda så mycket du hinner i höst. Lill-Mattis torp skall du inte röra, ifall han en gång behöver det. När den tiden kommer, så bygg vad som behövs. Åkrarna får du se till, så de inte växa igen. Då har han lättare att bruka dem sedan, om det blir jordbrukare av honom — — —.

Det var en lättnad för Janne, att husbonden talade på detta sätt, gav förhållningsorder före sin avfärd.

Tuomas gick in i stugan och tog pojken i famnen.

— Stackars Lill-Matti — — —. du vet ännu ingenting — — — väx och bliv stor och en riktigt bra karl — — ——.

— Vart skall far gå?

—Mycket, mycket långt bort — — — var snäll emot mor och — — — tack för allt.

Heta tårar droppade ned på barnets huvud.

Tuomas gick ut. Janne stod där ute på gården. Det ryckte i hans ansikte.

— Nå adjö då och tack för allt.

Männen gåvo varann ett kraftigt handslag.

— Lycka på färden!

—Tack. Och se till Lill-Matti.

Tuomas gick ned till stranden. Anna var därnere och höll på att skölja kläder. Tuomas räckte henne handen.

— Nu kan jag förlåta dig allt. Döden är den stora försonaren. Jag har ombesörjt för dig och barnen tillräckligt att leva av. Och sköt Lill-Matti väl. Farväl.

Anna hade tagit Tuomas hand i sin, utan att till en början märka vad han sade. Nu förstod hon det redan. Allt blod hade flytt ur hans ansikte. Det var blekt som på en död.

—Herre gud! Vad gör du?

Men Tuomas båt lämnade redan land.

Janne hade också kommit ned till stranden och strök med handen över sitt ansikte.

— Tuomas — — — vad tänker du göra — —? Herre gud — — —. Vart far du — — —?

— Ut på sin sista färd, sade Janne. Han ämnar ge sig nedför Nuotioforsen.

Tuomas båt vaggade redan på vågorna och avlägsnade sig hastigt i riktning mot forsen.

Anna brast i gråt, sprang utmed stranden, vred händerna, slet sitt hår och klagade.

— Förlåt mig Tuomas — — — Tuomas — — — förlåt mig — — — vänd åter, — — — om så blott för en stund — — —. Nej, han vänder inte — — —. Åh, herre gud!

Anna dignade medvetslös ned på stranden. Båten svängde just förbi udden, där forsen redan börjar suga den analkande — — —.

Ännu en gång reste sig Tuomas i båten och vinkade med handen till avsked. Sedan försvann han i mörkret.

TJUGOFJÄRDE KAPITLET

Tuomas rodde mot forsen, vars dova brus redan hördes bakom honom i den mörknande kvällen. Där han satt och rodde, kände han sig själv som en sträng spänd till bristning, som ett viljelöst verktyg, vilket en obeveklig makt drog till sig utan att han förmådde göra motstånd.

Anna sprang omkring på stranden och vred sina händer. Vem var Anna? Och vad var det för en gård, den, vilken han nyss lämnade? Var det hans hem, som nu försvann allt mer i den tilltagande skymningen? Var det en kvinna och ett hem där borta? — — — Vad var det för en okänd makt som höll honom i sitt järngrepp och drog honom till sig?

Döden! Ha, vad var döden? Fruktade han den?

Tuomas såg sig själv i en svart kista och sedan i graven. Mullen slog doft emot kistan och någonstans ifrån hördes, Av jord är du kommen — — —. Och sedan avlägsnade sig de få, vilka följt honom till graven och Storgård skrattade hånfullt.

Storgård! Han skulle då stå som segrare. Den skurken skulle skratta på hans grav!

Uuh — — — vad forsen ändå dånade dovt och hemskt! Strömdraget började redan få makt med båten.

Storgård segrare! Vad höll han nu på att göra egentligen? Testamentet, avskedet från gården och familjen — — — Lill-Mattti — — —.

Båten greps redan av strömvirvlarna och vände om på tvären.

Nej, men vad var det som höll på att ske? V a d?

Tuomas spände alla sina sinnen för att komma till någon klarhet. Hans huvud svindlade och kroppen var som förstenad. Han försökte skratta. En man fattar ett beslut och börjar granska det nu, en utskämd man, som inte har varken hem eller familj. Skrattet fastnade honom i strupen och händerna blevo kraftlösa. Båten drev med strömmen mot stranden och stötte på en sten.

Vad, vad hände? Han skulle ju nedför forsen, varför lossnade inte båten? Vem skrattade? Storgård? Vad, hade inte Lill-Matti frågat, Far, vart skall far gå?

Från Tuomas panna droppade kallsvetten. Han försökte bedja, men gud tycktes honom så oändligt långt borta. Han försökte ropa, men tungan klibbade fast vid gommen. I hans hjärna gnagde en ensam tanke: Vad, vad håller på att ske?

Flydde han från livet, vilket slagit honom med blindhet och fångat honom i sitt underliga nät?

Ville han med våld kasta av sig sitt lidandes börda och gå över gränsen in i det stora okända? Vad var det som skulle ske?

Självmord!

Med blixtens klarhet slog det honom. Var han redan kommen så långt?

Hela hans kropp badade i kallsvett. En våg ryckte båten loss från stenen. Forsen dånade dovt. Mörker omgav honom och det var som om giriga fingrar gripit efter honom, för att draga honom ned. Hans tankar famlade också alltjämt i mörker, men det tycktes som skulle det börjat gry likt ett svagt ljus från något håll. Herre gud, vad hade han tänkt göra? Var det på så vis han bar sin börda? Blev inte hans skam ännu större på detta sätt? Var han en man eller ett kraftlöst kräk?

Vågen hade ryckt båten loss och strömvirvlarna togo den åter fatt, men nu kände Tuomas hur krafterna återvände till hans lamslagna armar. Båten vände aktern mot forsen, och med en oerhörd ansträngning lyckades han hejda den i dess väg mot förintelsen.

Bakom den mörka skogen tindrade en stjärna. Det var som guds eget öga. Nyss hade han anropat gud, men inte fått något svar. Den tindrande stjärnan var svaret. Gud nalkades. Han tycktes honom vara alldeles i närheten.

Forsen sög allt starkare, men armarnas styrka växte. Ännu en kort stund och han var räddad från någonting förfärligt, varpå blotta tanken nu fick honom att rysa.

Båten vaggades redan på vågorna. Forsens dån hördes också mer avlägset. Tuomas tänkte inte på vart han rodde, mekaniskt höjde och sänkte han årorna. En underlig smärtsam känsla i huvud och muskler fick makt med honom. Årorna föllo ur hans händer och båten gungade sakta för vinden. Tuomas huvud sjönk ned emot knäna.

Hur länge han drev på detta sätt, visste han ej. Men när båten stötte mot stranden och han lyfte på huvudet, grydde redan dagen, och han märkte, att han drivit i land vid hemstranden.

Sedan han dragit upp båten och slagit in på strandvägen, märkte han hur, hur solen hälsade honom välkommen. Då var det, som om den underliga beklämningen med ens hade lämnat honom.

Han stod där på sin egen åker. Han levde ännu.

För ett ögonblick mindes han att han hade varit nära att öka sin skam i stället för att bära den som en man, men också den tanken förflyktigades snart. Den kamp han kämpat under natten hade varit en kamp med döden. Och på nytt skulle han nu börja sitt liv igen.

Ännu hade han ju något kvar, om han också förlorat sin familj. Han ägde ju jorden, marken vilken han stod på. Den skulle ändå inte svika honom och den skulle säkert läka hans lidandes sår.

Så småningom närmade sig Tuomas gården.

Frossbrytningar skakade hans kropp och med knapp nöd förmådde benen bära honom. Pulsarna bankade vilt och huvudet svindlade. Var det sjukdomen, som nu satte klorna i honom? —

Janne stod på trappan, när Tuomas med sviktande steg trädde in på gårdsplanen. Hans ansikte sken upp och tigande skyndade han emot husbonden och räckte honom sin hand.

Och Tuomas behövde sannerligen stöd. Pulsarna bankade allt hetsigare i hans kropp, och sjukdomen smög sig som gift genom ådrornas blod.

Maktlös sjönk Tuomas ned på bädden, dit Janne hade lett honom. Han fick höra, att Anna också var sjuk. Efter att sprungit utmed stranden hela natten, som hon gjort, hade hon på morgonen dignat ned på sin bädd och blivit liggande.

TJUGOFEMTE KAPITLET

Liggande på sitt sjukläger i de feberheta nätterna, plågades Tuomas av febersyner.

Han tyckte sig kämpa med forsen, och på stranden stod Storgård och skrattade. Anna kom också och ställde sig vid hans sida, och tillsammans hånade de Tuomas i hans ansträngningar.

Storgård hade för skuld tagit alla hans kor och hästen. Hånande drev han dem framför sig och drog Anna med sig när han gick.

Denna och ännu värre syner plågade den sjuke, där han låg och vred sig feberhet och stönande.

Morgonen gav honom lugn. Plågorna avtogo i samma mån som han kände krafterna minskas, men han intogs av en lugn, skön glädje. Han kunde redan se allt som enbart utomstående, som en åskådare.

Han fick för sig, där han låg, att han inte var ensam om att lida under livets sargande gissel. Alla hade nog sina egna dolda sorger, större eller mindre.

Buro de inte alla sina bördor tigande och utan att klaga?

Åtminstone de vilkas bördor voro de tyngsta!

Och försökte väl någon av dem med våld befria sig ur sitt elände?

Han hade gjort det. Mörker hade omgivit honom på alla håll. Men hur hade han ändå kunnat — —?

Men nu hade han redan nått över alltsamman. Han skulle ingå i det stora okända som en man och inte som en stackare.

Den sjunkande solen lyste in genom fönstret och ljuset dallrade över den sjukes bädd.

Janne satt nere vid fotändan av sängen. Männen sågo tigande på varandra. Det var tyst omkring dem.

Om en stund sade Tuomas:

— Testamentet — — — du vet — — — jag har ändrat det — — — Lill-Matti ärver, när han blir myndig gården, som älsta sonen alltid gör — — —. Barnet skall väl inte behöva bära sina föräldrars skam. Du får taga torpet och det som var avsett för pojken. Är du nöjd därmed?

Janne snyftade.

— Nog skall jag sköta gården väl och pojken likaså, sade han.

— Och det — — — det barn som kommer — — måste också skötas — — — —.

Janne vände bort sitt ansikte och strök med handen tårarna ur sina ögon. Sedan räckte han sin hand till den sjuke och yttrade:

—Jag skall nog sköta om allt.

Ute i stugan hördes folket äta kvällsvard. Anna kom in i rummet.

Tuomas räckte henne handen.

— Nu först ger jag mig riktigt av, sade han lågt. Kom du sedan efter, när din stund är inne. Kanske kunna vi där i den andra världen börja ett nytt liv.

Anna snyftade.

—Kan du — — — kan du förlåta mig?

Men Tuomas förmådde inte längre höra henne.

— Han har förlåtit, sade Janne milt.

Rummet var tyst och skumt.
